

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Dolhar

**Uveljavljanje koncepta trajnostnega upravljanja velikih
mednarodnih športnih prireditev**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Dolhar

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

**Uveljavljanje koncepta trajnostnega upravljanja velikih mednarodnih
športnih prireditev**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Uveljavljanje koncepta trajnostnega upravljanja velikih mednarodnih športnih prireditev

V diplomskem delu je obravnavano uveljavljanje koncepta trajnostnega razvoja pri organizaciji velikih mednarodnih športnih prireditev na primerih organizacije FIS-inega finala svetovnega pokala v smučarskih skokih v Planici 2013 in Nordijskega svetovnega prvenstva v Falunu (Švedska) 2015. S priznanjem okolja kot tretjega stebra olimpizma, poleg športa in turizma, je postal trajnostni razvoj del olimpijskega gibanja. Mednarodni olimpijski komite je postavil smernice za uvajanje trajnostnega razvoja pri organizaciji olimpijskih iger, ki so mu sledile mednarodne panožne zveze s svojimi priporočili za organizatorje mednarodnih tekem. Vsebinsko je delo razdeljeno na štiri sklope. V prvem delu sta predstavljena koncept trajnostnega razvoja v kontekstu mednarodnega varstva okolja in njegovo izoblikovanje. Drugi del se osredotoča na vključevanje trajnostnih smernic v šport, krovne športne organizacije in pomembne strateške dokumente. V tretjem delu sta podrobneje predstavljena sama organizacija in vključevanje trajnosti pri izvedbi prireditve FIS-in finale svetovnega pokala Planica 2013. Četrty del pa vsebuje primerjavo obeh omenjenih velikih športnih prireditev na področju uvajanja koncepta trajnostnega upravljanja. Diplomsko delo sem zaključila s svojimi ugotovitvami.

Ključne besede: trajnostni razvoj, športne prireditve, koncept upravljanja, Planica, nordijski center.

Introduction of the Concept of Sustainable Management of Major International Sporting Events

In the graduation thesis, introduction of the concept of sustainable development in organization of major international sporting events in the case of organization of the FIS Ski Jumping World Cup Final in Planica in 2013 and Nordic World Championship in Falun (Sweden) in 2015 is presented. With acknowledgment of the environment as the third pillar of Olympianism in addition to sport and tourism, the sustainable development became a part of the Olympic movement. International Olympic Committee set the guidelines for introduction of sustainable development in organization of Olympic Games, and was followed by international federations with their recommendations for organisers of international competitions. In terms of content, the thesis is divided into four parts. In the first part, the concept of sustainable development in the context of international environment protection and its formation are presented. The second part focuses on inclusion of sustainable guidelines in sport, interbranch sport organizations, and important strategic documents. In the third part, organization itself and integration of sustainability in implementation of FIS Ski Jumping World Cup Final in Planica in 2013 are presented in detail. The fourth part contains the comparison of both mentioned major sporting events in the field of introduction of the concept of sustainable management. I concluded the graduation thesis with my establishments.

Key words: *sustainable development, sporting events, management concept, Planica, Nordic centre.*

KAZALO

1	UVOD	7
1.1	Namen in cilji diplomskega dela	7
1.2	Hipoteze	8
1.3	Uporabljena metodologija.....	9
1.4	Zgradba diplomskega dela	9
2	KONCEPT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA V KONTEKSTU MEDNARODNEGA VARSTVA OKOLJA IN NJEGOV NASTANEK	10
2.1	Konferenca o človekovem okolju	10
2.2	Brundtlandino poročilo	12
2.3	Konferenca o okolju in razvoju	13
2.4	Svetovni vrh o trajnostnem razvoju	14
2.5	Milenijski razvojni cilji.....	16
2.6	Agenda 2030 za trajnostni razvoj	16
3	OLIMPIJSKO GIBANJE IN TRAJNOSTNI RAZVOJ	19
3.1	Šport in trajnosti razvoj.....	20
3.2	Mednarodni olimpijski komite in Organizacija združenih narodov	21
3.3	Implementacija smernic trajnostnega razvoja v delovanje Mednarodnega olimpijskega komiteja – Agenda 21	21
3.4	Olimpijske igre s trajnostno usmeritvijo.....	22
3.5	Mednarodna smučarska zveza FIS	23
3.6	Implementacija smernic trajnostnega razvoja v okviru Mednarodne smučarske zveze FIS.....	23
3.6.1	SMERNICE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA ZA TRAJNOSTNA FIS-INA SVETOVNA PRVENSTVA.....	24
4	TRAJNOSTNE USMERITVE V STRATEŠKIH DOKUMENTIH	26
4.1	Nacionalni program športa 2014–2023.....	26
4.2	Strategija razvoja turizma Občine Kranjska Gora	29
5	NORDIJSKI CENTER PLANICA IN FIS-IN FINALE V SMUČARSKIH SKOKIH PLANICA.....	33
5.1	Nordijski center Planica.....	33
5.2	Organizacija FIS-inega finala v smučarskih skokih v Planici	34
5.2.1	TRAJNOSTNI ŠPORTNI DOGODEK	35
5.2.2	DRUŽBENA ODGOVORNOST	37
5.2.3	PRIZORIŠČE IN INFRASTRUKTURA	39
5.2.4	NARAVNO OKOLJE	39
5.2.5	MOBILNOST.....	40
5.2.6	ENERGIJA	41
5.2.7	ODPADKI	41
5.2.8	HRANA IN PIJAČA	42
5.2.9	VODA.....	42
5.3	Projekt Čista zmaga	43

5.4	Evalvacija projekta Čista zmaga – Izvedba zastavljenih ciljev Planica za trajnostni razvoj 2013	47
5.5	Ključni poudarki iz intervjuja	49
6	PRIMERJAVA UVAJANJA KONCEPTA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA PRI ORGANIZACIJI SVETOVNEGA PRVENSTVA V NORDIJSKEM SMUČANJU FALUN 2015	51
6.1	Nordijsko svetovno prvenstvo Falun 2015	51
6.1.1	TRAJNOSTNA POLITIKA FALUNA 2015	51
6.1.2	IZVEDBA ZASTAVLJENIH CILJEV, DOLOČENIH Z DOKUMENTOM TRAJNOSTNI RAZVOJ FALUNA 2015	52
6.2	Primerjava Planice 2013 in Faluna 2015	54
7	PREVERJANJE HIPOTEZ	58
8	ZAKLJUČEK	60
9	LITERATURA	61
	PRILOGE	66
	PRILOGA A: Intervju s Primožem Finžgarjem, generalnim sekretarjem Organizacijskega komiteja Planica, 20. 6. 2016.....	66

KAZALO TABEL

Tabela 1: Strategija razvoja Občine Kranjska Gora.	31
Tabela 2: Primerjava trajnostnih praks za SP Falun in Planica 2013.....	55

SEZNAM KRATIC

FIS – *International Ski federation* (Mednarodna smučarska zveza)

IUCN – *International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources*
(Svetovna zveza za varstvo narave)

MOK – Mednarodni olimpijski komite

NOK – Nacionalni olimpijski komite

NPŠ – Nacionalni program športa

OZN – Organizacija Združenih narodov

UNCED – *United Nations Conference on Environment and Development* (Konferenca
Združenih narodov o okolju in razvoju)

UNCSD – *United Nations Conference on Sustainable Development* (Konferenca Združenih
narodov o trajnostnem razvoju)

UNEP – *United Nations Environment Programme* (Program Združenih narodov za okolje)

UNFCCC – *United Nations Framework Convention on Climate Change* (Okvirna
konvencija Združenih narodov o spremembah podnebja)

WCED – *World Commission on Environment and Development* (Svetovna komisija za
okolje in razvoj)

ZN – Združeni narodi

1. UVOD

V Občini Kranjska Gora, ki ima 5.300 prebivalcev, njihova glavna dejavnost pa je turizem, se odvijata dve največji mednarodni zimsko-športni prireditvi v Sloveniji: Pokal Vitranc – svetovni pokal v alpskem smučanju za moške (52 let), in Planica. Najbolj odmevna velika športna prireditev je FIS-in finale svetovnega pokala v smučarskih skokih in poletih v Planici. Prireditev je tradicionalna, v Planici se izvaja že več kot 80 let. Prireditev je organizacijsko izjemno zahtevna, saj pri njej sodeluje več kot 1000 prostovoljcev in strokovnjakov. V štirih dneh prireditev obišče več kot 50.000 obiskovalcev, kar pomeni veliko obremenitev okolja in vedno večje zahteve v zvezi z organizacijo.

Planica je največji športni praznik v Sloveniji in prireditev, ki že 80 let privablja množico obiskovalcev v dolino pod Poncami. S svojo dolgoletno tradicijo se je zakoreninila v podzavest obiskovalcev in predstavlja vrednoto, s katero se Slovenci identificiramo. Je blagovna znamka, ki je zelo prepoznavna v svetu in ima močno sporočilno vrednost doma in po svetu. Planica je bila prva prireditev v Sloveniji, ki je pri svoji organizaciji upoštevala trajnostne smernice.

Opredelitev problema

Športne prireditve običajno potekajo na atraktivnih lokacijah, ki so lahko tudi z okoljskega vidika zelo ranljive. Predvsem zimski športi v Alpah in ozkih dolinah, kjer je prisotnost človeka skozi leto precej redka in je naravna ohranjenost visoka, lahko predstavljajo velik problem. Drugi velik problem je ravnanje z odpadki, tretji problem je upravljanje uvajanja trajnostnih konceptov v vseh organizacijskih strukturah športne prireditve. To ni problem samo v Sloveniji, ampak povsod, kjer se srečujejo z organizacijo velikih športnih prireditev. Organizatorji iščejo načine, da bi tudi s trajnostnimi koncepti omilili velike pritiske na okolje. S tem namenom so bile sprejete smernice Mednarodnega olimpijskega komiteja, ki omogočajo implementacijo trajnostnih praks v organizacijo in tudi v zavest lokalnih, regionalnih in državnih oblasti.

1.1 Namen in cilji diplomskega dela

Dejstvo je, da velike športne prireditve močno posegajo v okolje, saj je potrebno infrastrukturo najprej zgraditi, nato pa dolgoročno z njo tudi upravljati. Sama organizacija

velike športne prireditve je z vso infrastrukturo, s celotnim prometnim režimom, z množico sodelujočih in obiskovalcev in posledično velikimi količinami odpadkov že sama po sebi velika obremenitev za okolje. To je tudi razlog, da je Mednarodni olimpijski komite sprejel smernice za trajnostno organizacijo velikih športnih dogodkov, ki naj bi jih organizatorji na ravni držav tudi upoštevali. Prvič so bile smernice upoštevane pri organizaciji Olimpijskih iger v Lillehammerju na Norveškem.

Namen diplomskega dela je preučiti implementacijo trajnostnih smernic pri organizaciji velikih mednarodnih športnih prireditev na primeru FIS-inega finala svetovnega pokala v smučarskih skokih Planica. Na kakšen način se uveljavljajo, kako jih organizatorji upoštevajo, ali so na tem področju dosegli kakšne vidne rezultate. Na koncu je predvidena tudi primerjava s podobnimi športnimi prireditvami v Skandinaviji: Falun na Švedskem – svetovno prvenstvo v nordijskem smučanju 2015.

Cilj diplomskega dela je raziskati pomen koncepta trajnostnega razvoja, predvsem v kontekstu mednarodnega varstva okolja, na podlagi tega analizirati uvajanje smernic trajnostnega razvoja v športu ter na koncu podrobneje preučiti trajnostno upravljanje velike športne prireditve na primerih organizacije prireditve FIS-inega finala svetovnega pokala v smučarskih skokih v Planici 2013 in Nordijskega svetovnega prvenstva Falun 2015.

1.2 Hipoteze

V diplomski nalogi bo preučeno, kako so se smernice trajnostnega razvoja uveljavile v športu, točneje pri organizaciji športnih prireditev, tako na mednarodnem nivoju kot tudi v Sloveniji.

V diplomskem delu bodo analizirane in preverjene naslednje hipoteze:

- Uveljavljanje smernic trajnostnih praks v upravljanje velikih prireditev predstavlja za organizatorja velik finančni prihranek.
- Organizatorji nimajo motivacije, da bi trajnostne okoljske in menedžerske prakse sprejeli za svoje.
- Vse več lokalnih okolij se zaveda, da je pritisk velikih prireditev na okolje velik problem in je potrebno to področje urediti in upravljati na trajnosten način. Zavezanost k trajnostnemu razvoju je normativna, v zakonih in podzakonskih aktih dobro urejena, vendar pa se trajnostni ukrepi v praksi ne preverjajo.

1.3 Uporabljena metodologija

V diplomskem delu bodo analizirani primarni in sekundarni viri, priročniki, poročila, smernice in poročila organizatorjev Olimpijskih iger in svetovnih prvenstev, uporabljeni bodo internetni viri in interna gradiva organizatorjev velikih športnih tekmovanj.

Z deskriptivno metodo bodo analizirani viri in iz njih sintetizirani ključni poudarki. Uporabljena bo metoda intervjuja, v katerega bodo vključeni ključni organizatorji in ključni sodelavci Organizacijskega komiteja Planica.

Na koncu bo izvedena primerjalna analiza kazalnikov trajnostnega razvoja pri organizaciji naslednjih prireditev: Planica 2013 in Falun 2015, ki sta si po strukturi zelo podobni.

1.4 Zgradba diplomskega dela

V prvem delu bodo predstavljena teoretična izhodišča trajnostnega razvoja. Podrobneje bosta opredeljena sam koncept trajnostnega razvoja v kontekstu mednarodnega varstva okolja in njegovo izoblikovanje. Analizirani bodo najbolj odmevni mejniki in ukrepi varstva okolja, ki so bili sprejeti kot odgovori na globalno zavedanje okoljske problematike.

Predstavljeno bo tudi uvajanje koncepta trajnostnega razvoja v povezavi z olimpijskim gibanjem, smernicami Mednarodnega olimpijskega komiteja in uvajanjem načel trajnosti pri organizaciji velikih mednarodnih športnih prireditev.

V nadaljevanju bo predstavljen koncept uvajanja načel trajnosti v strateških razvojnih dokumentih Slovenije na področju športa in turizma s poudarkom na organizaciji največje športne prireditve v smučarskih skokih v Planici.

Osrednji del diplomskega dela obravnava primer uvajanja načel trajnostnega razvoja v organizacijo FIS-inega finala v smučarskih skokih v Planici 2013. Primerjalno bo prikazana tudi uvedba certificiranih eko smernic na primeru izvedbe Nordijskega svetovnega prvenstva v Falunu 2015.

V zaključku bodo komentirani rezultati analize in primerjav ter potrjene ali ovržene izhodiščne hipoteze.

2 KONCEPT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA V KONTEKSTU MEDNARODNEGA VARSTVA OKOLJA IN NJEGOV NASTANEK

»Trajnost (angl. sustainability, nem. Nachhaltigkeit) pomeni nekaj ohranjati oziroma vzdrževati in pri tem vztrajati v daljšem časovnem obdobju. Trajnost se udejanja v povezanosti in prepletenosti varstva ekosistema in razvoja gospodarskega sistema« (Smith v Bertonec in drugi 2015, 15).

Varstvo okolja je pridobilo mednarodno razsežnost sredi šestdesetih letih 20. stoletja. (Shelton 2008). Industrijske države so postale vedno bolj pozorne na okoljske probleme, kot sta onesnaževanje vode in čez mejno onesnaževanje zraka (Seyfang in Jordan 2002, 19). Prišlo je tudi do vse večjega zavedanja javnosti o uničevanju okolja zaradi velikih razlitij nafte in drugih virov onesnaževanja, kar je pripomoglo k začetku razvoja okoljevarstva. V okviru tega je Vlada Republike Švedske leta 1968 predlagala Združenim narodom (ZN) sklic mednarodne konference na temo človekovega okolja s ciljem pritegniti pozornost na pomembnost okoljevarstvenih problemov in ustvariti temelje za celovito obravnavo okoljskih težav. Predlog je bil sprejet s strani Generalne skupščine ZN in tako se je Konferenca o človekovem okolju odvijala v Stockholmu od 5. do 16. junija 1972 (Shelton 2008).

2.1 Konferenca o človekovem okolju

Tako imenovana Stockholmska konferenca je v zgodovino zapisana kot prvo mednarodno srečanje, kjer naj bi se razpravljalo o trajnostnem razvoju na svetovni ravni. Glavna tema je bila reševanje problemov, vendar pri tem niso zanemarili družbene, ekonomske in razvojne politike (Drexhage in Murphy 2010, 7). Konference se je udeležilo 114 držav od 132 takratnih držav članic Organizacije združenih narodov (OZN). Žal pa nista bila prisotna Sovjetska zveza in celoten Vzhodni blok kot izraz protesta, ker Vzhodni Nemčiji, ki ni bila članica OZN, ni bilo dovoljeno polno sodelovanje na konferenci (Smith 2003, 1434–1435).

Zaključni dokument Konference o človekovem okolju je deklaracija šestindvajsetih načel, ki je neobvezujoč dokument za države podpisnice. Deklaracija je bila podpisana po obsežnih pogajanjih med prisotnimi državami, ki so se dogovorile, da bodo delile odgovornost za kakovost okolja, zlasti za morja in ozračje, zataknilo pa se je pri delitvi obveznosti (Smith 2003, 1434–1435). Do razkola je prišlo, ko države žal niso uspele potisniti svojih interesov

na stran in se odpovedati razvoju v dobro varstva okolja. S tem namenom so pristale na vrsto kompromisov, ki se odražajo v načelih deklaracije (Šabič in Penca 2009, 96).

Načelo 1 Stockholmske deklaracije povezuje človekove pravice z varstvom okolja, hkrati pa z obsodbo apartheida, kolonializma in rasne diskriminacije izpostavi tudi največje probleme na področju človekovih pravic v letu 1972. Podpira tudi naraščajoče gibanje za priznanje pravice do varnega in zdravega okolja kot eno izmed človekovih pravic (Shelton 2008).

V načelih od 2 do 7 so navedeni razlogi za varstvo okolja in posebne nevarnosti za okolje. Kot naravni viri so poleg nafte in mineralov navedeni tudi zrak, voda, zemlja, rastline in živali kot reprezentativni vzorci naravnih ekosistemov, ki jih je potrebno ohraniti v interesu sedanjih in prihodnjih generacij (Shelton 2008).

V načelih od 8 do 20 so opredeljena sredstva za varstvo okolja in njihova povezanost z ekonomskim in družbenim razvojem (Shelton 2008).

V načelih od 9 do 12 so zapisane pravice do razvoja, iz-pogajane s strani držav v razvoju, »ki so pravico do razvoja razumele kot neodtujljivo in primarno glede na politike, ki strmijo k varstvu okolja« (Šabič in Penca 2009, 96).

Načela od 21 do 26 so zelo pomembna za razvoj mednarodnega prava (Shelton 2008). Za razvoj okoljskega mednarodnega prava je še posebej pomembno načelo 21, v katerem je povzet kompromis udeležencev konference, »ki hkrati poudarja pravico držav do suverena izkoriščanja naravnih virov ter njihovo odgovornost, da poskrbijo za odpravo negativnih učinkov takih aktivnosti na okolje sosednjih držav« (Šabič in Penca 2009, 96).

V času Konference o človekovem okolju je nastal tudi akcijski načrt, ki vsebuje 109 priporočil. Ta priporočila naj bi države in drugi akterji upoštevali pri svojem ravnanju z okoljem (Šabič in Penca 2009, 96). Priporočila se nanašajo na reševanje problemov globalne klimatske spremembe, onesnaževanja morja, rasti prebivalstva, odlaganja strupenih odpadkov in ohranjanja biotske raznovrstnosti (Smith 2003, 1434–1435).

Države udeleženske so tudi sprejele sklep za ustanovitev institucije za koordinacijo programov za mednarodno varstvo okolja (Šabič in Penca 2009, 96). Tako je leta 1972 na

osnovni omenjenega sklepa nastal v okviru Generalne skupščine Združenih narodov Program združenih narodov za okolje (UNEP) kot stalna okoljska enota s sedežem v Nairobiju v Keniji. Glavne naloge organizacije UNEP so koordinacija akcij, nadzorovanje raziskav ter zbiranje in širjenje informacij. Imela je tudi ključno vlogo pri pogajanjih o okoljskih vprašanjih (Smith 2003, 1434–1435).

Kljub neuspehu držav udeleženk pri sprejetju konkretnih skupnih ciljev za varovanje okolja je Stockholmska konferenca pomembna pri izoblikovanju koncepta trajnostnega razvoja z več vidikov:

- priznanje držav udeleženk, da so okoljski problemi tudi globalni
- začetek procesa oblikovanja pravic in dolžnosti akterjev v odnosu do okolja
- začetek razvoja norme varstva okolja
- mejnik v okoljskem pravu (21. načelo deklaracije je danes eno izmed temeljnih načel okoljskega prava)
- ustanovitev UNEP (danes osrednje telo za oblikovanje in implementacijo globalnih okoljskih politik) (Šabič in Penca 2009, 96–97)
- ustanovitev številčnih državnih agencij za varstvo okolja na nacionalnem nivoju
- priporočila Stockholma so bila dodatno izpopolnjena v Strategiji za ohranjanje sveta 1980, ki ga je izdala Mednarodna zveza za ohranjanje narave in naravnih virov (IUCN 1980) (Drexhage in Murphy 2010, 7).

V Strategiji IUCN 1980 so bili definirani cilji za ohranitev okolja, in sicer vzdrževanje osnovnih ekoloških procesov, ohranjanje naravnih virov ter trajnostni razvoj vrst in ekosistemov. Omenjena strategija vključuje nov pristop, ki skuša doseči ravnotežje med ohranjanjem in izkoriščanjem narave z vključevanjem okoljskih in razvojnih ciljev. Cilji IUCN 1980 so postali osnova Brundtlandinega poročila (Eckerberg 2016, 42).

2.2 Brundtlandino poročilo

Združeni narodi so leta 1983 ustanovili Svetovno komisijo za okolje in razvoj (WCED), ki ji je predsedovala norveška predsednica vlade Gro Harlem Brundtland. V komisijo so bili vključeni tako predstavniki držav v razvoju kot tudi predstavniki razvitih držav (Drexhage in Murphy 2010, 7). Priporočati mednarodni skupnosti o uporabi sredstev za ohranitev okolja, upoštevajoč obstoječe donose med narodi, viri, okoljem in razvojem, je bila ena izmed nalog WCED. Priporočila so nastala s sodelovanjem razvitih držav in držav v

razvoju. Glavni namen komisije je bilo oceniti okoljske in razvojne pritiske (Government of Quebec, 2016).

Končno poročilo WCED z naslovom Naša skupna prihodnost (Our common future), ki ga poznamo tudi pod imenom Brundtlandino poročilo, je bilo objavljeno leta 1983, v katerem je komisija ponovno opozorila na medsebojno povezanost okolja in razvoja. V bistvu poročila je začrtan koncept trajnostnega razvoja. Trajnosten razvoj je opredeljen kot razvoj, ki »zagotovi zadovoljevanje potreb današnje generacije brez ogrožanja prihodnjih, da zadovoljuje svoje« (Generalna skupščina 1987, 2 pogl./1 odst). Koncept poudarja pomembnost varovanja naravnih virov in okolja ter hkrati podpira močan družbeni in gospodarski razvoj še posebej pri ljudeh z nizkim standardom. Vendar do uničevanja okolja ne sme priti zaradi izboljšanja ekonomskega in družbenega standarda. Zelo pomembna je medgeneracijska solidarnost oziroma odgovornost, saj je potrebno pri vseh vrstah razvoja predvideti morebitne posledice za prihajajoče generacije (Bärlund 2004). Osrednja tema v analizah in priporočilih komisije je povezava med okoljsko degradacijo, neenakostjo, revščino in rastjo prebivalstva. Tako razvite države kot tudi države v razvoju nosijo odgovornost za stopnjo ogroženosti okolja. Revščina je omenjena kot glavni vzrok in posledica okoljskih problemov. Obdobje nove ekonomske rasti mora temeljiti na politikah in usmeritvah, ki ohranjajo naravne vire in hkrati omogočajo državam v razvoju zmanjševanje revščine (Lukić 2004, 23).

Brundtlandino poročilo je za trajnosti razvoj zelo pomembno, saj je določilo koncept trajnosti in trajnostnega razvoja ter ga prvič tudi opredelilo.

2.3 Konferenca o okolju in razvoju

Tako imenovano Srečanje zemlje (The Earth Summit) je mednarodna konferenca, ki je potekla na temo okoljske problematike od 3. do 4. junija 1992 pod okriljem OZN v Riu de Janeiru. Konference se je udeležilo kar 172 držav, od tega 108 voditeljev držav ali vlad. Konferenca v Riu je bila tudi močno medijsko podprta. Države udeleženke so na srečanju sprejele:

- Rio deklaracijo o okolju in razvoju
- Agendo 21
- Okvirno konvencijo o podnebnih spremembah
- Konvencijo o biotski raznovrstnosti

- Neobvezujoča načela upravljanju, zaščiti in trajnostnemu razvoju vseh vrst gozdov
Prisotne države so tudi potrdile ustanovitev Komisije za trajnostni razvoj z nalogo implementacije sklepov konference ter Agende 21 (Šabič in Penca 2009, 97).

Tako sta v času konference bila sprejeta dva temeljna dokumenta za koncept trajnostnega razvoja. Prvi je Rio deklaracija o okolju in razvoju, ki vsebuje 27 pravno neobvezujočih načel. Skozi celotno besedilo deklaracije se pojavlja koncept trajnostnega razvoja, kot ga je definiralo Brundtlandino poročilo, ki vključuje varstvo okolja in razvoja. Nova usmeritev je videna v 2. členu, ki ponovi definicijo 21. člena Stockholmske deklaracije in doda, da države lahko izkoriščajo svoje naravne vire, če je to v skladu ne samo z njihovo okoljsko politiko, ampak tudi z razvojno. V členu 7 je zapisano, da imajo države zaradi različnega prispevka globalnemu uničevanju okolja skupne vendar različne odgovornosti. Te se nanašajo na odgovornost ustvarjanja okoljskih problemov ter sposobnost držav za obravnavo ali odpravo težav. Načelo »onesnaževalec plača« zahteva ponotranjenje okoljskih stroškov (16. člen). V deklaraciji je tudi izražena potreba po dostopu do okoljskih informacij, večji udeležbi javnosti in ocenitvi tveganja na okolje. Nastanek okoljske deklaracije je povezan z revščino. Rio deklaracija ni pravno zavezujoč instrument (Shelton 2008).

Drugi pomemben dokument je Agenda 21, ki je globalni akcijski načrt za uresničitev trajnostnega razvoja. Razdeljen je na 4 področja: socialni in ekonomski razvoj, ohranjanje in upravljanje virov za razvoj, okrepitev vloge glavnih skupin in sredstva za izvajanje (Murphy 2010, 8). Agenda 21 naj bi bila izhodišče državam za pripravo podobnih dokumentov na nacionalni ravni. Njeno ključno sporočilo je, da je potrebno v razvojno-politične odločitve integrirati presojo vplivov na okolje (Lukić 2004, 24–25).

2.4 Svetovni vrh o trajnostnem razvoju

Tretja okoljska konferenca, tako imenovana Svetovni vrh o trajnostnem razvoju, je potekala v Johannesburgu od 26. avgusta do 4. septembra 2002. Konference so se udeležili 104 predsedniki držav in vlad (Šabič in Penca 2004, 98). Države udeleženke so obravnavale trenutno stanje sveta in priznale, da obstajajo veliki razvojni in okoljski problemi, ki jih je potrebno reševati boj intenzivno in vztrajno kot do tedaj. A žal v ta namen niso bili sprejeti nikakršni novi konkretni ukrepi, saj se države niso mogle zediniti. Ponovno so bili potrjeni ukrepi, ki so že zajeti v Milenijskih razvojnih cilji in drugih že sprejetih dokumentih. S

končnim rezultatom konference so bili mnogi nezadovoljni, saj so pričakovali mnogo več (La Vina in drugi 2002).

Skozi pogajanja na konferenci se je pokazal preobrat pri razumevanju trajnostnega razvoja, saj je bil poudarek na socialnem in ekonomskem razvoju in ne na okoljskih vprašanjih. Na ta preobrat so vplivale potrebe razvitih držav in Milenijski razvojni cilji (Drexhage and Murphy 2010, 8).

Zaključni dokument Svetovnega vrha je neobvezujoča Deklaracija o trajnostnem razvoju, v kateri so države potrdile svojo pripravljenost za prevzem kolektivne odgovornosti za širjenje in krepitev treh stebrov trajnostnega razvoja (gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja) na lokalni, državni, regionalni in globalni ravni (5. člen). Večji del deklaracije se osredotoča na izkoreninjanje revščine, še posebej v državah v razvoju. V besedilu je tudi zapisano, da še vedno prihaja do onesnaževanja okolja, zmanjševanja biotske raznovrstnosti, izčrpavanja staležev rib, širjenja puščave, klimatskih sprememb in onesnaževanja zraka, vode in morja (Shelton 2008).

Države udeleženske so v Johannesburgu sprejele tudi Izvedbeni načrt, ki je nadgradnja Agende 21 in predpisuje ukrepe za nekaj novih področij (npr. globalizacija). Potrjene glavne obveze načrta so: do leta 2015 razpoloviti delež ljudi, ki jim je onemogočen dostop do sanitarij in vode, do leta 2010 zmanjšati škodljive učinke kemikalij na zdravje ljudi in okolje, zaustaviti upadanje ribjih staležev in povrnitev na nivo trajnost do leta 2015, do leta 2010 zmanjšati upadanje biotske raznovrstnosti, močno povečati uporabo obnovljive energije, pripraviti 10-letni okvir za program trajnostne porabe in proizvodnje (Doran 2002, 2).

Definicija trajnostnega razvoja iz Brundtlandinega poročila je z Deklaracijo o trajnostnem razvoju doživela svojo razširitev s širokim pojmovanjem treh stebrov trajnostnega razvoja: ekonomskega, socialnega in družbenega. Čeprav so bili stebri hitro sprejeti, ni bil izoblikovan nikakršen dogovor o njihovih podrobnostih (Kates in drugi 2005, 12).

2.5 Milenijski razvojni cilji

Leta 2000 so voditelji držav na sedežu OZN-a sprejeli Milenijsko deklaracija Združenih narodov, s katero so se države zavezale uresničiti 8 milenijskih ciljev do leta 2015. Cilji vključujejo:

- izkoreniniti skrajno revščino in lakoto
- doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo
- zagotoviti enakost med spoloma in opolnomočiti ženske
- izboljšati zdravje mater
- zmanjšati smrtnost otrok
- boriti se proti virus HIV/AIDSU, malariji in ostalim boleznim
- zagotoviti okoljsko varnost
- vzpostaviti globalno partnerstvo za razvoj (Drexhage in Murphy 2010, 9).

Milenijski cilji so pomemben mejnik na področju zmanjševanja revščine in odpravljanja globalnih nesorazmerij. Namen razvojnega sodelovanja je podrobno definiran s specifičnimi cilji (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije 2016). Predstavlja partnerstvo med razvitimi državami in državami v razvoju v boju proti revščini.

2.6 Agenda 2030 za trajnostni razvoj

Agendo 2030 za trajnostni razvoj so voditelji držav sprejeli 25. septembra 2015 na sedežu Združenih narodov v New Yorku. Agendo sestavlja 17 novih ciljev trajnostnega razvoja tako imenovanih globalnih ciljev. Namen omenjenih ciljev je izkoreniniti revščino, boj proti neenakosti in krivici ter odpravo klimatskih sprememb do leta 2030 (United Nations Development Programme 2015).

Namen 17 globalnih ciljev je:

- izkoreniniti revščino v vseh oblikah in povsod
- izkoreniniti lakoto, doseči prehransko varnost in izboljšano prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo
- zagotoviti zdravo življenje in spodbujati blaginjo za vse in vse starosti
- zagotoviti vključujoč in pravičen dostop do kakovostne izobrazbe in spodbuditi priložnosti za vseživljenjsko izobraževanje za vse
- doseči enakost spolov in opolnomočiti vse ženske in dekleta

- zagotoviti dostop in trajnostno upravljanje z vodnimi viri in sanitarnimi storitvami za vse
- zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in modernih energetske storitev za vse
- spodbuditi trajnostno in vključujočo rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse
- zgraditi odporno infrastrukturo, spodbuditi vključujočo in trajnostno industrializacijo in spodbuditi inovacije
- zmanjšati neenakosti znotraj in med državami
- ustvariti mesta in druga poseljena območja, vključujoča, varna, odporna in trajnostna
- zagotoviti trajnostne vzorce proizvodnje in potrošnje
- sprejeti nujne ukrepe za boj proti posledicam podnebnih sprememb z upoštevanjem sporazumov Okvirne konvencije ZN o spremembah podnebja (UNFCCC)
- ohraniti in trajnostno upravljati z oceani, morji in morskimi viri za trajnostni razvoj
- zaščititi, obnoviti in spodbuditi trajnostno rabo kopenskih ekosistemov, trajnostno upravljati z gozdovi, zagotoviti ukrepe za boj proti dezertifikaciji, zaustaviti in obrniti trend degradacije zemljišč ter zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti
- spodbuditi miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, zagotoviti dostop do pravnega varstva za vse in zgraditi učinkovite, zanesljive in vključujoče institucije na vseh ravneh
- okrepiti načine implementacije in oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije 2015).

Na nacionalni ravni države sprejemajo strateške razvojne načrte, ki vsebujejo načela trajnostnega razvoja. Načelo trajnostnega razvoja je temeljno vodilo vsakega družbeno sprejemljivega ravnanja, ki deluje v javno korist. V najbolj poenostavljeni obliki bi lahko rekli, da trajnostno ravnanje na vseh ravneh pomeni dejanja in aktivnosti, s katerimi sedanje generacije s svojim ravnanjem ne zmanjšujejo možnosti za razvoj prihodnjim generacijam, ali preprosto: svet smo dobili v varstvo od svojih vnukov!

Običajno si pod izrazom »trajnostni razvoj ali trajnostno ravnanje« predstavljamo predvsem sprejemljive okoljske prakse, varovanje okolja, ravnanje z odpadki, oskrbo z naravnimi viri ... Vendar pa je trajnostni razvoj izjemno širok pojem, ki zajema vse sfere družbenega razvoja in pomeni celovito trajnostno upravljanje. Trajnostna načela ravnanja morajo biti

tako del podjetniških strategij in tudi vseh drugih aktivnosti, ki imajo velik vpliv na družbo in družbeno-ekonomsko okolje.

V tem kontekstu je šport ena izmed dejavnosti, ki zelo vplivajo na okolje, na razvoj družbe, ima velike pozitivne učinke na razvoj in aktiviranje potencialov družbe. Z velikimi mednarodnimi prireditvami pa šport ni samo aktivnost posameznikov in skupin, temveč postane del poslovnega okolja, v katerem je izjemno veliko interesov in tudi negativnih vplivov na okolje. Tega se zaveda tudi krovna svetovna športna organizacija Mednarodni olimpijski komite, ki je nosilec olimpijskega gibanja in modernega športnega gibanja v svetu.

3 OLIMPIJSKO GIBANJE IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

Olimpijsko gibanje in Mednarodni olimpijski komite (MOK) sta bila uradno ustanovljena leta 1894 na mednarodnem kongresu v Parizu, katerega pobudnik je bil Pierre de Coubertin, idejni vodja modernega olimpizma (International Olympic Committee 2015, 1).

Olimpijsko gibanje zajema organizacije, športnike in ostale osebe, ki so sprejeli Olimpijsko listino kot svoje vodilo. Gibanje je univerzalno, trajno in organizirano ter funkcionira pod okriljem MOK-a. Njegovi pripadniki so člani MOK-a in delujejo v skladu z Olimpijsko listino (International Olympic Committee 2015, 1).

Tako je olimpijsko gibanje eno izmed najbolj prepoznavnih športnih gibanj na svetu, ki pod svojim okriljem združuje mednarodne panožne zveze olimpijskih športov, nacionalne olimpijske komiteje (NOK), športnike, sodnike, društva in druge inštitucije, ki so priznane s strani MOK-a.

Olimpijska listina je temeljni dokument olimpijskega gibanja, sprejeta s strani MOK-a, ki vsebuje temeljna načela, pravila in predpise, ki določajo organizacijo in delovanje olimpijskega gibanja, ter pravila in pogoje za izvedbo olimpijskih iger (Olimpijski komite Slovenije 2016).

Cilj olimpijskega gibanja je definiran v Olimpijski listini: »Cilj olimpijskega gibanja je vzgajati mladino s pomočjo športa, v skladu z olimpijskim duhom in njegovimi vrednotami ter tako pomagati graditi miren in boljši svet« (Mednarodni olimpijski komite 2001, 5).

Olimpijsko gibanje pa posega tudi izven okvirjev olimpijskih iger in ima velik vpliv na različna področja športa:

- promocija športa in tekmovanj s pomočjo nacionalnih in mednarodnih institucij po celem svetu
- v sodelovanju z javnimi in zasebnimi organizacijami ponuja šport, ki je v službi človeka
- sodeluje pri razvoju "športa za vse"
- spodbuja udejstvovanje žensk v športu na vseh nivojih – v smislu enakopravnosti z moškimi
- nasprotuje vsem oblikam ekonomskega izkoriščanja športa in športnikov

- bori se proti doppingu
- promovira etiko športa, spodbuja fair play
- ekološko ozavešča
- s financiranjem in izobraževanjem spodbuja manj razvite države – programi Olimpijske solidarnosti (Olimpijski komite Slovenije 2016).

3.1 Šport in trajnosti razvoj

Šport predstavlja širok spekter možnosti za promocijo ekološke osveščenosti in je uporabno orodje za odmevne akcije o razvoju in napredku ekološkega, družbenega in ekonomskega vidika trajnosti. Lahko je tudi sredstvo za doseganje miru in sprave kot temeljni predpogoj za širjenje in uporabo trajnostnih načel. Pri tem pa ima olimpijsko gibanje ključno vlogo (International Olympic Committee 2012, 5).

Tako ima MOK pri uvajanju trajnostnega razvoja preko olimpijskega gibanja in njegovih interesnih skupin (mednarodne in nacionalne športne zveze, nacionalni olimpijski komiteji, organizacijski komiteji olimpijskih iger in olimpijskih iger mladih, sodelujoči sponzorji, nevladne organizacije, mediji in širša publika) dobro pozicijo za vzpodbujanje obnove političnih zavez, za sodelovanje z večimi skupinami pri pripravi okvirja za trajnostne akcije in s tem pripomore pri izgradnji trajnostne prihodnosti (International Olympic Committee 2012, 5).

Okolje je poleg športa in kulture postal sestavni del olimpizma, od kar je Mednarodni olimpijski komite prepoznal svojo odgovornost za promocijo trajnostnega razvoja. V ta namen je bil leta 1996 dodan odstavek o varstvu okolja v Olimpijsko listino, ki opisuje vlogo MOK-a pri zaščiti okolja (International Olympic Committee 2014, 1). MOK mora poskrbeti za spodbujanje in podpiranje odgovorne skrbi za okolje, za spodbujanje trajnostnega razvoja v športu ter za izvedbo olimpijskih iger pod pogoji, katerih vodilo je odgovorno ravnanje do okolja. Naloga Mednarodnega olimpijskega komiteja je tudi izobraževanje članov olimpijskega gibanja o pomenu in pomembnosti trajnostnega razvoja (Umanotera 2013, 4).

Leta 1995 je bila ustanovljena komisija za šport in okolje, ki svetuje izvršilnemu odboru MOK-a pri pripravi smernic na področju okoljevarstva in trajnostnega razvoja v povezavi s športom. Pripravljena zakonodaja naj bi bila sprejeta s strani MOK-a in olimpijskega

gibanja (International Olympic Committee 2014, 1). Tako je leta 2006 je izšel Priročnik o športu, okolju in trajnostnem razvoju (Umanotera 2013, 4).

3.2 Mednarodni olimpijski komite in Organizacija združenih narodov

Na konferenci Združenih narodov o trajnostnem razvoju (UNCSD), imenovanem tudi Vrh ozemlji, v Riu de Jeneiru (1992) so okoljevarstvena vprašanja formalno postala del politične usmeritve. Rezultat te konference je dokument Agenda 21, ki opredeljuje ključne okoljske probleme sodobnega sveta ter potrebne ukrepe za uresničitev trajnostnega razvoja v 21. stoletju. Vsebuje tudi neobvezujoča priporočila za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje (International Olympic Committee 2014, 1).

Olimpijsko gibanje je bilo med prvimi organizacijami, ki so prevzele smernice UNCSD, saj so na Olimpijadi v Barceloni (1992) mednarodne športne zveze in nacionalni olimpijski komiteji podpisali zaobljubo zemlji, s katero so se zavezali, da bodo sprejeli ukrepe za bolj varen planet (International Olympic Committee 2012, 9).

Tako sta Mednarodni olimpijski komite in Program Združenih narodov za okolje leta 1994 podpisala dogovor o sodelovanju, ki je vključeval različne skupne aktivnosti na področju izobraževanja in dviga osveščenosti ljudi o varovanju okolja v športu. Med drugim je UNEP prisostvoval na konferenci MOK-a o športu in okolju, na regionalnih seminarjih MOK-a in pri nastajanju publikacij o športu in okolju (primer Agenda 21 Olimpijskega gibanja). Od olimpijade v Atenah (2004) UNEP sodeluje tudi z organizacijskimi komiteji olimpijskih iger in jih osvešča o okoljevarstvenih vprašanjih, ki so povezana z igrami (International Olympic Committee 2014, 2).

3.3 Implementacija smernic trajnostnega razvoja v delovanje Mednarodnega olimpijskega komiteja – Agenda 21

Olimpijsko gibanje je leta 1999 sprejelo svojo Agendo 21: Šport za trajnosti razvoj. Dokument določa v okviru UNCED modela smernice za trajnostni razvoj v svet športa in vsebuje koncepte, splošne ukrepe, priporočila, načine, ki naj bi jih upoštevali člani olimpijskega gibanja in vsi, ki kakorkoli sodelujejo v športu (International Olympic Committee 2012, 14).

Agenda 21 za olimpijsko gibanje vsebuje predloge za vključitev trajnostnega razvoja v različne politike in možnosti, ki omogočajo vsakomur aktivno skrb za okolje na športnem področju. Njen glavni namen je stimulirati udeležence gibanja, da se aktivno vključijo pri uveljavljanju trajnostnega razvoja (Umanotera 2013, 4).

Agenda 21 je bila izoblikovana kot akcijski načrt z naslednjimi cilji:

- izboljšanje socialno-ekonomskih pogojev s promocijo vrednot olimpizma in ukrepov trajnostnega razvoja
- ohranjanje in trajnostno upravljanje naravnih virov
- krepitev vlog izbranih ciljnih skupin (mladostnikov, žensk, domačinov in skupnosti) (International Olympic Committee 2012, 22–23).

Te smernice so za države, ki organizirajo velike športne prireditve, izjemno pomembne, čeprav so to priporočila in usmeritve. Skrb za okolje je še bolj poudarjena, saj je za izvedbo velikih športnih prireditev potrebna zahtevna in obsežna infrastruktura, ki obsega vse segmente od prometa, športnih naprav, namestitev, izrabe naravnih virov do menedžmenta in vključevanja lokalnega prebivalstva v organizacijo prireditev. Vsak potencialni organizator, ki kandidira za izvedbo svetovnega prvenstva, olimpijskih iger, svetovnega pokala, mora izpolniti zahtevno kandidaturo, ki obsega vse vidike organizacije in prav v vseh poglavjih so poudarjene smernice trajnostnega razvoja – Agende 21. Predvsem zimske športne prireditve potekajo v okolju, ki je samo po sebi zelo občutljiv ekosistem (Alpe, Dolomiti), kjer je obremenjenost s turizmom v času zimskih sezon že tako velika, z veliko mednarodno prireditvijo pa se število obiskovalcev nekajkrat poveča. To pa vpliva predvsem na mobilnost (promet), dostopnost, oskrbne poti in delovanje oskrbovalnih sistemov, ravnanje z odpadki, vzdrževanje in pripravo športne infrastrukture (dodatno zasneževanje, urejanje tekmovališč s stroji ipd.) ter na vse druge dopolnilne in servisne dejavnosti. Zato je izjemno pomembno, kako organizatorji velikih športnih prireditev dojemajo trajnostne prakse in koliko so jih pripravljeni tudi implementirati v praksi.

3.4 Olimpijske igre s trajnostno usmeritvijo

V okviru Olimpijskega gibanja sta dve olimpijski mesti odigrali ključno vlogo na področju varstva okolja. Prvo je bilo mesto Lillehammer, po zaslugi katerega je olimpijada 1994 postala zgled za okoljevarstveno politiko v državi. Mesto Sydney pa je postavilo nova okoljska merila na področju energije, vode, zmanjševanja odpadkov, izogibanja

onesnaževanja in varovanja ter ohranjanja naravnega okolja. Posledično je prišlo do velikega napredka na področju implementacije okoljskih smernic pri kandidiranju za olimpijske igre in njihove izvedbe. Organizacijski komiteji olimpijskih iger tako zavzemajo širši pogled in se ne koncentrirajo samo na področje varstva okolja, ampak tudi na družbeno in ekonomsko področje trajnosti. Olimpijske igre v Vancouvru (2010) in Londonu (2012) so bile prvi dve olimpijadi, ki sta uradno osvojili vse tri elemente trajnostnega organiziranja (International Olympic Committee 2014, 4).

3.5 Mednarodna smučarska zveza FIS

Mednarodna smučarska zveza FIS (v nadaljevanju FIS) je krovna mednarodna športna organizacija, ki združuje nacionalne športne zveze s področja smučanja. Danes je FIS-a sestavljena iz 128 nacionalnih smučarskih zvez (International Ski Federation 2016c).

Ustanovljena je bila leta 1910 na Norveškem s strani 22 delegatov iz desetih držav, ki so s skupnimi močmi oblikovali Smučarsko komisijo in s tem postavili temelje. Komisija je delovala do leta 1924, ko se je v času prvih zimskih Olimpijskih igrah v Chamonixu preimenovala v Mednarodno smučarsko zvezo FIS. Takrat je štela 14 držav članic – nacionalnih smučarskih zvez (International Ski Federation 2016a).

Struktura FIS-e je stavljena iz kongresa oziroma generalne skupščine, ki vsaki dve leti izvoli 17 članov predsedstva, katerih naloga je nadziranje aktivnosti znotraj FIS-e. Kot posvetovalna telesa predsedstvu, specializirana na svojem področju, delujejo tehnični komiteji, pododbori in delovne skupine (International Ski Federation 2016b).

3.6 Implementacija smernic trajnostnega razvoja v okviru Mednarodne smučarske zveze FIS

Mednarodna smučarska zveza FIS je bila ena izmed prvih velikih svetovnih športnih organizacij, ki se je zavedala svoje odgovornosti do ohranitve okolja in s tem začela izpolnjevati zahteve Konference UNECD o okolju in razvoju . Kot nevladna organizacija je tako začela sodelovati pri uvajanju in širjenju trajnostnih smernic na področju smučarskega športa (International Ski Federation 2009).

Prvi korak je bilo sprejetje »Mainau Manifesta« kot resolucije na 39. FIS-inem kongresu v Rio de Janeiru leta 1994. S tem dejanjem je FIS-a implementirala ozaveščenost o ohranitvi okolja v svoje delovanje (International Ski Federation 2009).

Bistvo sprejetega manifesta je, da mora smučarski šport delovati na vseh področjih v skladu s trajnostnim razvojem. Tako je zahtevano od članov nacionalnih zvez, da organizirajo tekmovanja, ki so okolju prijazna in pri tem uporabijo mednarodne priznane in trajnostne metode (International Ski Federation 2009).

V nadaljevanju je FIS-ino predsedstvo leta 1998 sprejelo naravovarstvene smernice za kandidate, ki se potegujejo za organizacijo FIS-inih svetovnih prvenstev. Način upoštevanja teh smernic je postal eden izmed odločilnih faktorjev pri izbiri gostiteljev svetovnih prvenstev (International Federation 2009).

Leta 2013 pa je FIS-a v sodelovanju s študenti Fachhochschule Kufstein v okviru programa Šport, kultura in prireditveni menedžment pripravila priročnik z naslovom Green Events kot okoljevarstveni vodnik, ki naj bi bil v pomoč vsem organizatorjem smučarskih tekem. Vsebuje primere dobre prakse na področju varovanja okolja in smernice za organizacijo »zelenih prireditev« (International Ski Federation 2013).

Kot »zelene prireditve« se pojmuje športne prireditve, ki so organizirane po načelih trajnosti in s tem okolju prijazne. Med drugim jih zaznamuje energetska učinkovitost, smotrno ravnanje z odpadki in preprečevanje njihovega nastajanja, družbena odgovornost do naravnega okolja ter aktivno sodelovanje lokalnega gospodarstva. Pri tem imajo mediji in obiskovalci ključno izobraževalno vlogo, saj promovirajo in aktivno sodelujejo pri okoljevarstvu. Seveda vse športne prireditve ne dosežejo vseh zastavljenih trajnostnih ciljev, vendar se trudijo postati zelena prireditve, kar je korak v pravo smer pri ohranitvi narave (International Ski Federation 2009).

3.6.1 SMERNICE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA ZA TRAJNOSTNA FIS-INA SVETOVNA PRVENSTVA

Mesta, ki so gostitelji svetovnih prvenstev, morajo poskrbeti za skrbno izbrano športno zasnovo – infrastrukturo, ekonomsko trdnost, kulturno in družbeno povezovanje, hkrati pa morajo izpolnjevati okoljevarstvene elemente in tako čim manj oziroma smotrno dodatno

posegati v okolje. Vse te dejavnike je potrebno preveriti, zato je eden izmed pogojev FIS-e tudi, da kandidati pripravijo okoljsko poročilo (International Ski Federation 2009).

V ta namen je FIS-a pripravila trajnostne smernice, ki naj bi kandidatom pomagale pri uspešnem vključevanju ekoloških idej v svoje delovanje, sočasno pa so tudi kriteriji za ocenjevanju kandidatov. Okoljevarstvene smernice so vodilo tako pri planiranju kot tudi izvrševanju in izpeljavi samega svetovnega prvenstva in so zavezujoče (International Ski Federation 2009).

Tako je trajnostni razvoj obvezujoč element kandidacijskega postopka. Tudi po izvolitvi kandidata, so elementi trajnosti vključeni v pogodbo med FIS-o in mestom – gostiteljem svetovnega prvenstva, ki določa nadaljnje korake (International Ski Federation 2009).

Okoljevarstveno poročilo kandidatov mora vključevati splošni del, ki nas seznani s cilji, načeli ter pogoji za trajnost v državi oziroma regiji, kjer naj bi potekalo svetovno prvenstvo. Specifični del opisuje dejansko stanje prizorišča, same infrastrukture in na kakšen način bodo načela trajnosti vpeljana v organizacijo prireditve (uporabljati obstoječo infrastrukturo, omejiti individualni prevoz na prizorišče, uporaba zelene energije, uporaba obstoječe zaloge vode, zmanjševati količino odpadkov ...). V zadnjem, tretjem delu pa so zapisani kriteriji za samo orientacijo kandidatov ter parametri za ocenjevanje poročila s strani FIS-e (International Ski Federation 2009).

4 TRAJNOSTNE USMERITVE V STRATEŠKIH DOKUMENTIH

Šport je dejavnost, ki zaradi svojih učinkov pomembno vpliva na družbo ter hkrati bogati kakovost posameznikovega življenja. Šport predstavlja velike možnosti za združevanje ljudi, saj lahko doseže vsakogar ne glede na starost ali socialno pripadnost. V športne dejavnosti se ljudje povečini vključujejo ljubiteljsko, določenim pa šport predstavlja poklic. Športne dejavnosti so lahko združene v društvih, klubih in drugih športnih organizacijah. Lahko pa potekajo tudi neorganizirano (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 3).

Šport znanstveno dokazano vpliva na javno zdravje (telesno, duševno in socialno), gospodarstvo in socializacijo, zato je njegova družbena vloga zelo pomembna. Priznava se mu tudi zelo pomembna vloga pri spodbujanju k prostovoljnemu delu in k dejavni udeležbi v družbi, pri spodbujanju solidarnosti, strpnosti in odgovornosti, pri prispevanju k trajnostnemu razvoju ter k drugim pozitivnim družbenim vrednotam in narodni identifikaciji. Šport se financira iz javnih sredstev, saj zaradi zgoraj omenjenih vplivov del javnega interesa. Na ta način se za njegov razvoj ustvarjajo ustrezni sistematski družbeni pogoji (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 3).

4.1 Nacionalni program športa 2014–2023

V skladu s temeljnimi izhodišči programa, so določeni tudi strateški cilji v zvezi z organizacijo velikih športnih prireditev in športnega turizma.

Organizacija športnih prireditev predstavlja velik pomen za športne organizacije, ki prireditve organizirajo, kakor tudi za lokalna okolja in državo, v katerih športne prireditve potekajo. Tako so velika športna tekmovanja za številne športne organizacije sredstvo, ki omogoča ustvarjanje in krepitev odnosov s ciljnim trgi in uporabniki. Športne prireditve ustvarjajo povečini pozitivne učinke na človeka in družbo, vendar so lahko nekateri njihovi vplivi tudi negativni. Na splošno se delijo koristi organizacije na ekonomske in neekonomske koristi. Dodatna potrošnja v gospodarstvu zaradi organizacije športne prireditve spada med ekonomske koristi, med tem ko med neekonomske štejemo družbeno-socialne, promocijske, športne, kulturne in infrastrukturne (prostorske) koristi, ki lahko nastanejo zaradi same prireditve (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 44).

Poraba energije za ogrevanje, hlajenje, prezračevanje, toplo vodo in električno energijo, poraba naravnih virov, odpadki ter izpusti toplogrednih plinov, ki lahko nastajajo pri organizaciji športne prireditve, spadajo med možne negativne vplive. Obstajajo pa tudi drugi vplivi na okolje, kot so: povečano svetlobno sevanje in hrup, ogrožanje obstoječih ekosistemov in biotske raznovrstnosti. Učinkovito načrtovanje športne prireditve omogoča zmanjšanje negativnih vplivov in doseganje pozitivnih. Na ta način ima organizator možnost ustvariti pozitivno zapuščino tekmovanja. S tem namenom Nacionalni program športa 2014–2023 (NPŠ) posveča posebno pozornost športnim prireditvam, ki lahko imajo koristi za družbo in čim manj negativnih vplivov na okolje (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 44–45).

V tem kontekstu sta pomembna dva strateška cilja in sicer prvi, da je pri organizaciji športnih prireditev potrebno upoštevati študije vplivov na okolje, potencialno uspešnost prireditve in oceni negativnih vplivov na okolje in družbo ter načrtovati ukrepe za njihovo zmanjšanje. Drugi cilj pa predvideva povečanje organiziranja športnih prireditev na lokalni ravni (mednarodna tekmovanja, nacionalna tekmovanja,..) (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 45).

Kazalniki, ki bodo merili uspešnost predvidenih ukrepov, pa so naslednji:

- razmerje med vloženimi javnofinančnimi sredstvi in drugimi sredstvi, ki nastanejo zaradi organizacije športne prireditve
- ekonomski učinki (višja potrošnja v gospodarstvu, povečanje števila turističnih prihodov in prenočitev ...)
- neekonomski učinki (število novih športov v državi, razvoj novih turističnih produktov, število novih letalskih linij, več podjetij s športno-turistično ponudbo, število aktivnih in pasivnih udeležencev, število nočitev, število sodelujočih držav, revitalizacija degradiranega območja, vzpostavljena infrastruktura za trajnostno mobilnost)
- število izdanih soglasij lokalnih skupnosti in izvedenih drugih športnih prireditev, sofinanciranih iz lokalnih proračunov
- število trajnostnih športnih prireditev po kriterijih »Čiste zmage« (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 45).

Ker je šport povezan z velikim številom deležnikov, ima možnost prevzeti vlogo vodilnega medija v ustvarjanju zavedanja o pomenu trajnostnega razvoja. Najbolj viden del športa

predstavljajo športne prireditve. To priložnost bo NPŠ poskušal udejanjiti skozi naslednje ukrepe:

1. smotrno odločanje pri podeljevanju soglasij za organiziranje športnih prireditev,
2. spodbujanje organizacije in izvedbe velikih mednarodnih in drugih športnih prireditev, ki upoštevajo trajnostne kriterije,
3. oblikovanje blagovne znamke o športnih dogodkih v Republiki Sloveniji (povezovanje športnih in turistično-promocijskih virov za povečanje uspešnosti in prepoznavnosti športnih prireditev),
4. vrednotenje zapuščine športnih prireditev (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 45).

Iz analize krovnega dokumenta Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji izhaja, da država Slovenija podpira in spodbuja šport na vseh področjih delovanja, v skladu s tem pa vidi v velikih mednarodnih športnih prireditvah priložnost za promocijo trajnostnega razvoja in trajnostnih dobrih praks v menedžmentu in organizaciji prireditev. Analiza organizacije športne prireditve FIS-inega finala svetovnega pokala v smučarskih skokih kaže na to, da so organizatorji seznanjeni z usmeritvami in cilji NPŠ-ja ter da z upoštevanjem smernic iz projekta »Čista zmaga« prireditev močno prispeva k doseganju ciljev NPŠ-ja 2014–2023.

Nacionalnim programom športa 2014–2023 s cilji in ukrepi, želi omejiti možne negativne vplive športa na okolje in družbo ter spodbuditi razvoj športa, ki bo prispeval k trajnostnemu razvoju. Med pozitivno zapuščino športa in trajnostnem razvoju obstaja močna povezava, ki temelji na treh stebrih: gospodarskem razvoju, družbenem razvoju in varstvu okolja (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014-2023 2014, 52).

Kot temeljni strateški cilj na področju trajnostnega razvoja v športu je definiran razvoj športa, ki bo prispeval k trajnostnemu razvoju družbe (pozitivni zapuščini športa). Merila, po katerih se bo ugotavljala učinkovitost ukrepov pa so predvsem: število zgrajenih in obnovljenih športnih objektov po načelih trajnostnega razvoja; število trajnostnih športnih prireditev, delež športnih organizacij, ki udejanjajo načela trajnostnega razvoja (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 52).

Nacionalni program športa 2014–2023 vsebuje vrsto ukrepov za uveljavljanje trajnostnega razvoja na različnih področjih: športni objekti in površine za šport v naravi, športne

prireditve, programi športa in razvojne dejavnosti v športu. Zelo pomembno je povezovanje in usklajevanje trajnostnih vidikov v športu s tovrstnimi strategijami in politikami na drugih področjih (okolje, narava, infrastruktura, prostor, promet, zdravje, zaposlovanje, izobraževanje, turizem idr.) in ustrezno umeščanje vloge športa vanje. Vse to mora potekati v dialogu med vladnimi in nevladnimi športnimi in drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo s trajnostnim razvojem. Skladno s tem Nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednje prednostne ukrepe na področju trajnostnega razvoja v športu:

1. povezovanje z drugimi strategijami trajnostnega razvoja,
2. nacionalna kampanja za usposabljanje in spodbujanje trajnostnega ravnanja v športu (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 52).

Velika mednarodna prireditve, kot je Finale v smučarskih skokih v Planici, je organizacijsko izjemno zahtevna, pri organizaciji sodeluje celotna lokalna skupnost, množica prostovoljcev, javne službe ter turistično gospodarstvo. Občina Kranjska Gora je v novi Strategiji razvoja turizma občine Kranjska Gora 2015-2025 kot potencialno razvojno priložnost opredelila športni turizem, velike mednarodne športne prireditve pa kot ključno promocijsko orodje komuniciranja blagovnih znamk kot sta Planica in Pokal Vitranc (Svetovni pokal v alpskem smučanju).

4.2 Strategija razvoja turizma Občine Kranjska Gora

Občina Kranjska Gora šteje 5.300 prebivalcev in obsega 256 km². To je izrazito turistična občina, saj letno dosega med 450.000 in 520.000 nočitev. Naravne danosti na območju Julijskih Alp, Triglavskega narodnega parka, na Tromeji med Avstrijo, Italijo in Slovenijo omogočajo razvoj turizma v vsej svoji pestrosti. Občina je dobro opremljena s športno-turistično infrastrukturo, izjemnega pomena pa so za prepoznavnost in turistično promocijo občine velike mednarodne športne prireditve. Novi Nordijski center Planica pomeni za občino izjemen razvojni potencial, uveljavljanje blagovne znamke Kranjska Gora–Planica in dolgoročno trajnostno usmerjen razvoj v prebivalcem in obiskovalcem prijazen turizem (Občina Kranjska Gora 2015).

Za športni turizem so značilni povpraševalci s posebnim zanimanjem za turistične destinacije, ki omogočajo športno dejavnost ali pa je šport zanje glaven motiv potovanja. Oblike športnega turizma so: športno-dejavni turizem (posamezniki, družina, ki so na potovanju športno dejavni), športni dogodki (udeležba na športnih dogodkih) in ogled

športnih znamenitosti (potovanje, ki je potrebno za ogled športnih znamenitosti, npr. športnega objekta) oziroma uporaba športnih destinacij za organizacijo priprav tujih športnikov. Gorski turizem ima zaradi naravnih danosti Slovenije posebno vlogo, saj vsebuje različne športno-turistične storitve, ki vključujejo hojo, smučanje, plezanje, gorsko kolesarjenje ter posebno infrastrukturo (nastanitveni objekti, mreža pešpoti, žičnice ...) (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 46).

Iz leta v leto se povečuje interes za športni turizem. Delež športno dejavnih turistov se giblje okoli 9 %, po podatkih SURS-a. Dejstvo je, da ima Slovenija naravne danosti, klimatske razmere in relief, ki omogočajo razvoj športnega turizma (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023 2014, 46).

Strategija razvoja turizma Občine Kranjska Gora je bila sprejeta konec leta 2015 in opredeljuje temeljna razvojna področja:

Tabela 1: Strategija razvoja Občine Kranjska Gora.

Razvojno področje (dejavnost)	Namenski cilji/Ukrepi
1. Povečanje konkurenčnosti turistične destinacije in stimulativenega poslovnega okolja	<p>1.1. Spodbujanje vlaganj v infrastrukturne projekte, ki pomenijo kakovostni razvojni preboj destinacije.</p> <p>1.2. Razvoj podjetništva, kmetijstva in turizmu komplementarnih dejavnosti.</p> <p>1.3. Spodbujanje enakomernega turističnega razvoja v lokalnih razvojnih centrih turistične destinacije.</p> <p><u>1.4. Upravljanje in trženje s športno-turistično infrastrukturo; vključevanje velikih mednarodnih prireditev v promocijo in trženje destinacije.</u></p>
Ključni atributi	<p><i>Inovativnost, kakovost, uspešnost, znanje, varnost, dodana vrednost, promet, prilivi, zadovoljstvo turistov, destinacijski menedžment, potrošnja na obiskovalca, sezonalizacija.</i></p> <p><i>Uravnotežen razvoj destinacije, zaposlenost, zadovoljstvo zaposlenih.</i></p>
RP 2: Trajnostni razvoj vseh deležnikov turistične destinacije	<p>2.1. Smiselno izkoriščanje lokalnih naravnih virov, načrtovan in obvladljiv prostorski razvoj, energetska in okoljska učinkovitost.</p> <p>2.2. Oživitev in ohranjanje kulturne krajine in kulturne dediščine.</p> <p>2.3. Uveljavljanje prednosti zavarovanih območij.</p> <p>2.4. Vključitev v projekt Slovenia Green in pridobitev certifikata ter spodbujanje turističnega gospodarstva za pridobitev vsaj enega priznanih okoljskih certifikatov (npr. ECO LABEL/Marjetica, Travelife).</p>
Ključni atributi	<p><i>Kakovost življenja in blaginja (lokalnega prebivalstva), partnerstvo za razvoj, javno-zasebno partnerstvo; trajnostni razvoj kot razvojni moto destinacije.</i></p>
RP 3: Učinkovito trženje in promocija destinacije	<p>3.1. Oblikovanje ITP-jev iz zgodb, oblikovanje »branda« turistične destinacije in učinkovito trženje turistične destinacije.</p> <p>3.2. Povezovanje, sodelovanje, izobraževanje, informiranje, tržna segmentacija, jasno pozicioniranje turističnih proizvodov destinacije.</p>
Ključni atributi	<p><i>Ugled turistične destinacije Kranjska Gora, dajanje prednosti turizmu, projektni menedžment in partnerstvo za razvoj vseh akterjev destinaciji (javnih, zasebnih in civilne družbe), podoba turizma v očeh drugih dejavnosti, prepoznavnost na tujih trgih, tržna znamka »brand« destinacije, internacionalizacija, mednarodno sodelovanje.</i></p>

Vir: Strategija razvoja turizma Občine Kranjska Gora (2015, 5–6).

Trajnostni razvoj turizma v tem kontekstu tudi pomeni, da je za izvedbo projektov nujno sodelovanje in povezovanje turističnih subjektov in razvoj partnerstva med njimi na ravni turistične destinacije. Menedžment turističnih destinacij je tako tudi sredstvo za doseganje trajnostnega razvoja turizma v turistični destinaciji (Občina Kranjska Gora 2015).

Ena izmed ključnih usmeritev organizacije velikih mednarodnih prireditev na teritoriju Občine Kranjska Gora je povezovanje in sodelovanje vseh akterjev na področju turizma (javnih in zasebnih), vključevanje lokalnega prebivalstva v izvedbo prireditve in vseh razpoložljivih resursov ter vključevanje velikega števila prostovoljcev. Poseben poudarek je na prostovoljstvu mladih, izobraženih ljudeh, ki si na ta način pridobivajo izkušnje (Občina Kranjska Gora 2015).

S stališča lokalne skupnosti je pomemben dejavnik upoštevanje okoljskih omejitev in delovanje organizatorjev v skladu z umeritvami trajnostnega razvoja, kar je še posebej pomembno za občino, ki ima velik del svojega ozemlja v Triglavskem narodnem parku in območju NATURA 2000 (Občina Kranjska Gora 2015).

Oblikovanje blagovne znamke in trženje destinacije Kranjska Gora je tesno povezano s Planico, smučarskimi skoki in zimskimi športi nasploh. Do nedavnega je bila to bolj tradicija, od dokončanja izgradnje Nordijskega centra Planica pa je to blagovna znamka, ki ima tudi mednarodno prepoznavnost, s tem pa postaja ključno orodje komuniciranja na turističnem trgu. Usmeritev organizatorjev velikih športnih prireditev v uveljavljanje trajnostnih praks v menedžment organizacije je zagotovilo, da bodo prireditve in z njimi destinacija postajale vse bolj prepoznavne in cenjene tudi v svetovnem merilu.

5 NORDIJSKI CENTER PLANICA IN FIS-IN FINALE V SMUČARSKIH SKOKIH PLANICA

Planica je alpska ledeniška dolina na skrajnem severozahodu Občine Kranjska Gora, ki jo omejuje gorski masiv Ponc s slikovitim Jalovcem. Zaradi svoje izjemne konfiguracije s strmimi pobočji in ostrimi zimami je ponujala idealne pogoje za razvoj zimskih športov, smučarskih skokov. Tako je bila že pred letom 1930 zgrajena prva skakalnica, leta 1934 pa je gostila prvo mednarodno tekmovanje. V zgodovini smučarskih skokov ji pripada prav posebno mesto, saj je prav na njenih skakalnicah prvič v zgodovini človek poletel preko 100 m in 200 m, tu se je rodila tudi nova disciplina – smučarski poleti.

Decembra 2015 pa je bil odprt novi Nordijski center Planica, ki je najmodernejši tovrstni center v Evropi. Vključuje prenovljeno letalnico bratov Gorišek, sedem manjših skakalnic, tekaške proge, rolkarsko progo in snežni tunel. V osrednjem objektu smučarskega teka je tudi muzej nordijskega smučanja in vetrovnik.

5.1 Nordijski center Planica

Nordijski center Planica je bil v strateških razvojnih dokumentih države opredeljen kot projekt nacionalnega pomena. V okviru Operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 razvojne prioritete Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov je bila posebna prednostna usmeritev namenjena javni športno-rekreacijski infrastrukturi (Nordijski center Planica 2016).

Z izgradnjo športno-rekreacijske infrastrukture, ki je element celovite turistične ponudbe, se pričakuje povečanje atraktivnosti turistične destinacije. Nordijski center Planica pomeni izjemen razvojni potencial turistične destinacije Kranjska Gora, Slovenije in celotne obmejne regije na Tromeji (Avstrija–Italija–Slovenija). Ureditev Nordijskega centra bo neposredno vplivala na povečanje nočitev v destinaciji, posredno pa na prepoznavnost Slovenije in Kranjske Gore v svetu. Izjemno pomembni so sinergijski učinki, ki jih ima odprtje Nordijskega centra Planica na zaposlovanje lokalnega prebivalstva, dopolnilne dejavnosti (oskrbovalna veriga), nove investicije in oblikovanje novih, atraktivnih turističnih programov ter športno-turističnih prireditev (Nordijski center Planica 2016).

Zagotovitev izpolnitve vseh ciljev Operativnega programa je omogočilo, da je bila gradnja športne infrastrukture sofinancirana iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v višini 85 %

od vrednosti celotne investicije, ki je znašala blizu 47,9 milijona evrov. Gradnja centra je trajala štiri leta. Upravljalca Nordijskega centra Planica je Zavod Planica, ki je v lasti države in skrbi za obratovanje in vzdrževanje centra, športno infrastrukturo pa daje v najem za treninge in prireditve (Nordijski center Planica 2016).

FIS-in finale v smučarskih skokih je največja športna prireditev v Sloveniji, ki se odvija na letalnici bratov Gorišek v dolini pod Poncami. Sama prireditev vsako leto pritegne skupaj več kot 60.000 obiskovalcev, ki si v štirih dneh ogledajo najboljše letalce sveta. Prireditev pridobi Smučarska zveza Slovenije, ki je krovna smučarska organizacija, in jo zaupa v izvedbo svojemu Organizacijskemu komiteju Planica (OK Planica). OK Planica pa za čas prireditve najame športno in drugo potrebno infrastrukturo, katere lastnik je država, upravlja pa jo Nordijski center Planica.

5.2 Organizacija FIS-inega finala v smučarskih skokih v Planici

Mednarodna smučarska zveza FIS vsako leto dodeli Smučarski zvezi Slovenije organizacijo FIS-inega svetovnega pokala v smučarskih skokih. Glede na dolgoletne izkušnje in izjemno organizacijo je tekmovanje trdno zasidrano v koledarju FIS-e kot finale Svetovnega pokala v smučarskih skokih (in poletih) in je vsako leto konec marca.

Organizacijski komitej Planica je samostojen organ v okviru Smučarske zveze Slovenije in je ustanovljen za izvedbo štiridnevne prireditve, ki je organizacijsko in finančno zelo zahtevna, zato priprave potekajo celo leto. OK Planica je sestavljen iz članov in strokovnih sodelavcev, ki prevzamejo dela in naloge za samo izvedbo prireditve. Vodi ga njegov predsednik, ki skupaj z generalnim sekretarjem poskrbi za izvajanje sprejetih sklepov.

Naloge za neposredno organizacijo in tehnično izvedbo finala svetovnega pokala v smučarskih skokih, ki jih sprejme OK, opravlja posamezna komisija oziroma odbor.

OK Planica preko teh komisij oziroma odborov opravlja predvsem naslednje naloge:

- vodi organizacijo in izvedbo tekmovanj
- vodi in koordinira vse strokovne naloge v času prireditve
- vodi seje vodij ekip (tehnične seje tekmovanja)
- zbira predračune ter pripravlja programe finančnih obveznosti komiteja
- vodi finančno poslovanje za tekme

- skrbi za učinkovito gospodarjenje s finančnimi sredstvi
- zbira potrebe za pripravo programa nabave teh sredstev
- skrbi za pripravo parkirnih mest, sprejema prometni režim ter organizacijo posebnih prevozov
- skrbi za kompletno pripravo materialov in programov od razpisa do zaključka prireditev
- opravlja organizacijo in izvedbo del za potrebe tekmovanja
- vodi splošne zadeve in koordinira delo pri nastanitvah
- skrbi za informiranost javnosti
- opravlja druge naloge skladno s programom dela (Smučarska zveza Slovenije 2006).

V okviru OK Planica deluje tudi Tekmovalni odbor, katerega naloga je koordinacija aktivnosti, ki so potrebne za izpeljavo tekmovalnega dela prireditve. To se nanaša predvsem na pripravo letalnice in samo izvedbo tekmovanja.

V času prireditve sodeluje več kot 500 prostovoljcev – planiških delavcev, ki so razdeljeni po različnih službah. Povečini so to ne-profesionalci, ki za svoje delo prejmejo povrnjene le potne stroške. Celotna organizacija pa šteje več kot 1000 ljudi, v katere so všteti tudi gostinci, trgovci, vojska, policija, zdravstvena služba, gasilci, novinarji, ki so po službeni dolžnosti prisotni na prireditvi.

V nadaljevanju so opredeljena ključna izhodišča, ki jih morajo upoštevati organizatorji velikih športnih prireditev z vidika trajnostnih praks, s poudarkom na izvedbi prireditve FIS-inega finala v smučarskih skokih v Planici.

5.2.1 TRAJNOSTNI ŠPORTNI DOGODEK

Organizatorji športnih dogodkov se morajo zavedati svoje družbene odgovornosti do okolja, v katerem poteka prireditev. Ključno je, da je sam dogodek organiziran tako, da prireditelji vzamejo v obzir okolje in njegove omejitve ter z vključevanjem trajnostnih načel aktivno zmanjšujejo škodljive in povečujejo koristne učinke dogodka. S tem si prizadevajo, da bi dogodek imel pozitiven vpliv na celotno okolico in vse vključene akterje (Karba in drugi 2013, 7).

Tako je cilj trajnostnega športnega dogodka minimalno negativno vplivati na okolje, ustvariti čim večje koristi za družbo in s tem zapustiti pozitivno dediščino za sedanje in prihodnje generacije (Lucu 2013).

Organizator mora v postopek doseganja trajnosti vključiti vse, ki kakorkoli sodelujejo pri organizaciji dogodka oziroma so z njim na kakršenkoli način povezani. Tako je potrebno vključiti vse zaposlene, prostovoljce, pogodbene delavce, sponzorje, dobavitelje, lokalno skupnost, udeležence, obiskovalce in medije.

Trajnostni športni dogodki so dogodki, ki v največji meri prispevajo k varovanju narave in okolja. To se nanaša na varovanje naravnih virov (vode, zemlje, zraka), živalskih in rastlinskih vrst ter ekosistemov in podnebja. Hkrati pa imajo pozitiven vpliv na družbo, saj prispevajo k blaginji lokalne skupnosti in širše družbe; vključujejo lokalno skupnost in lokalne deležnike; prispevajo k zdravju in varnosti gledalcev, udeležencev in zaposlenih. Močno tudi prispevajo k etičnem ravnanju, odgovornosti in transparentnosti (Karba in drugi 2013, 7).

Z organizacijo trajnostnega športnega dogodka ima organizator priložnost postaviti zgled in smernice trajnostnih praks ter na ta način izkoristiti velik potencial vplivanja na družbo in njenega ozaveščanja skozi svoje komunikacijske kanale. Vse to lahko dolgoročno močno pripomore k doseganju sprememb pri vedenju in ravnanju tako posameznikov kot tudi organizacij (Kolar in Zaletel 2013, 112).

Organizator mora načela trajnosti smiselno vključevati v področja, za katera meni, da je sposoben v okviru njegovih finančnih razpoložljivosti in delovne sile potencialno zmanjšati negativne vplive in povečati pozitivne. Izbrana področja morajo biti tudi medijsko privlačna, saj bodo le tako izpolnila funkcijo ozaveščanja.

Potencialni trajnostni vplivi športnih dogodkov so običajno največji na naslednjih področjih:

- družbena odgovornost,
- prizorišča dogodka in infrastruktura,
- vpliv na naravno okolje,
- mobilnost,
- poraba energije,

- odpadki,
- hrana in pijača,
- voda (Karba in drugi 2013, 38).

5.2.2 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Organizator je družbeno dogovoren, ko k sodelovanju povabi tudi lokalno skupnost, saj je sodelovanje z lokalnim okoljem ključnega pomena za uspešnost prireditve. Ta povezava lahko ustvari dolgoročno pozitivno zapuščino okolju in skupnosti v obliki novih delovnih mest, boljše infrastrukture, višje stopnje ozaveščenosti in informiranosti, boljših pogojev delovanja civilnodružbenih organizacij, razvoja trajnostnega turizma in ustvarjanja novih partnerstev. Organizator mora tudi predvideti morebitne negativne vplive na okolje in sprejeti ukrepe za njihovo omilitev (Karba in drugi 2013, 37–43).

Ključno je tudi, da organizator promovira lokalno-družbene in okoljsko-odgovorne proizvajalce in ponudnike storitev ter lokalno naravo in kulturno dediščino. Na ta način se pospešuje lokalno gospodarstvo, saj se poveča povpraševanj po lokalnih izdelkih in storitvah. Zaposlovanje lokalnih prebivalcev, pogodbenih izvajalcev ter vključevanje lokalnih prostovoljcev pa še dodatno krepi povezanost prireditve z lokalnim okoljem (Karba in drugi 2013, 37–43).

Planiška prireditve je po številu sodelujočih in obiskovalcev največja športna prireditve v turistični destinaciji Kranjska Gora in pomeni vrhunec zimske sezone. V organizacijo so vključeni praktično vsi akterji turistične ponudbe v destinaciji skupaj z aktivno udeležbo lokalne skupnosti. Organizator si prizadeva, da bi večino izvedbenih nalog prevzele lokalne organizacije, da bi potekale družabne in druge prireditve v drugih krajih izven športnega centra (tako se razprši obisk in ni prevelikega pritiska na okolje), v oskrbovalne sisteme pa vključuje lokalne ponudnike, kolikor je to mogoče.

Organizator mora tudi poskrbeti za varnost vseh udeležencev. Preučiti mora vsa varnostna tveganja od morebitnih nesreč do potencialnih izgrediv in napadov ter vse to vključiti v svoj akcijski načrt (Karba in drugi 2013, 37–43).

Varnost je eno ključnih področij vsake množične prireditve, zato je varnostni vidik izjemno pomemben. Potrebno je izdelati varnostni načrt, izbrati izvajalce, določiti stopnje

dostopnosti in zagotoviti varnost vseh udeležencev na in ob prizorišču, predvsem pa v prometu. Varnost je povezana tudi z varovanjem zdravja in zagotavljanjem prve medicinske pomoči, za kar skrbijo usposobljene medicinske ekipe (Karba in drugi 2013, 37–43).

Zelo pomembno je tudi informiranje in ozaveščanje o primernem vedenju, še posebej, če se športni dogodek odvija na območju, ki je obdan z naravno in kulturno dediščino. Navodila glede primerne vedenja morajo prejeti vsi. Tako sodelujoči pri sami organizaciji kot tekmovalci in obiskovalci prireditve (Karba in drugi 2013, 37–43).

Informiranje in ozaveščanje javnosti o trajnostnih pristopih poteka že precej časa pred samo prireditvijo v okviru posebnih promocijskih akcij (Z vlakom v Planico, 5.000 otrok z Zavarovalnico Triglav v Planico ...).

Kot družbeno dogovorno se šteje tudi vključevanje sponzorjev v trajnostni projekt. Sponzorji se lahko vključijo na več načinov. Sodelujejo lahko pri samem konceptu dogodka, lahko pa so trajnostni na področjih ravnanja z energijo, vodo in odpadki, varovanja kakovosti zraka, upoštevanja lokalne skupnosti itd. Na ta način si lahko sponzor pridobi večjo prepoznavnost.

Velik pomen ima tudi vzpodbujanje prostovoljstva pri sami organizaciji prireditve. To je predvsem za mlade lahko unikatna izkušnja, ki jim lahko močno koristi v bodočnosti (Karba in drugi 2013, 37–43).

Planiška prireditve temelji na sponzorskih prispevkih v različnih oblikah. Nekatera podjetja želijo biti prisotna skozi oglaševanje, posebne vstopnice za poslovne partnerje itd., druga pa svoj sponzorski prispevek ovrednotijo v okviru prispevka k trajnostnim praksam. Poseben poudarek pa gre prostovoljstvu. Dejstvo je, da tako velike mednarodne športne prireditve ni mogoče izvesti brez prostovoljcev, ki so pripravljeni žrtvovati svoj čas za to, da pomagajo pri organizaciji prireditve. Planiški organizatorji so znani prav po izjemnih prostovoljcih, ki so izvedli marsikatero prireditve v skoraj nemogočih pogojih. To jim daje poseben ponos in pripadnost, ki se je ne da ovrednotiti v denarju. Posebno zanimivo je, da je v organizacijo vključenih zelo veliko mladih, ki so tudi strokovnjaki na različnih področjih dela.

5.2.3 PRIZORIŠČE IN INFRASTRUKTURA

Glede samega prizorišča in športne infrastrukture, kjer naj bi se športni dogodki odvijali, so organizatorji postavljeni v različne pozicije. Nekateri gradijo novo infrastrukturo, postavljajo začasne objekte, drugi najemajo že obstoječe objekte ali pa so njihovi lastniki (Karba in drugi 2013, 44).

Pri fazi izgradnje novih objektov je potrebno upoštevati okoljske in družbene vidike v vseh fazah načrtovanja, gradnje in končne uporabe zgradb, saj je to direkten poseg v prostor s potencialom velikega negativnega vpliva. Pred samo izgradnjo novega objekta je potreben razmislek o nujnosti objekta, o dolgoročnih finančnih, okoljskih in družbenih stroških ter na kakšen način bo najbolje služil lokalni skupnosti (Kolar in Zaletel, 116).

Pri gradnji novega prizorišča je potrebno veliko pozornost nameniti zmanjševanju škodljivih okoljskih vplivov. Uporabljajo naj se nestrupeni gradbeni materiali in materiali, ki temeljijo na obnovitvenih surovinah. Tako je potrebno upoštevati energetske učinkovitost, uporabljati trajnostno pridelane in proizvedene vire ter trajnostne gradbene materiale. Uporabljena tehnologija za varčevanje z vodo naj bo visokokakovostna, poraba sladke vode med gradnjo naj bo minimalna. Posebno pozornost je potrebno nameniti nastanku odpadkov ter ravnanju z njimi. Cilj trajnostne gradnje je spoštovanje obstoječih ekosistemov, biotske raznovrstnosti, lokalne kulture in dediščine (Kolar in Zaletel 2013, 116).

Glede na to, da tekmovanja potekajo v okviru novo zgrajenega Nordijskega centra Planica, so bile pri gradnji upoštevane vse okoljske smernice in minimalizirani negativni vplivi na okolje.

5.2.4 NARAVNO OKOLJE

Vplivi športnih dogodkov na okolje so odvisni od športne panoge in velikosti športne prireditve. Do neposrednih vplivov na okolje, kot so uničenje rastlinskih in živalskih vrst, onesnaževanje okolja in vode, hrup, prihaja pri športnih dogodkih, ki potekajo v naravi. Dogodki, ki potekajo v notranjosti objektov (stadioni, dvorane), pa imajo posreden vpliv na okolje, in sicer v obliki porabe virov ob gradnji in obratovanju objektov, vplivi na podnebne spremembe zaradi porabe energije v objektih in za prevoze. Pojavi se lahko tudi zvočno, kemijsko in svetlobno onesnaževanje (Karba in drugi 2013, 51–55).

Vplive na okolje delimo tudi na kratkotrajne in trajne. Kratkotrajni vplivi (hrup, lokalno onesnaževanje zraka) nastanejo povečini med samim športnim dogodkom, medtem ko trajni vplivi ostanejo tudi po končanem dogodku (onesnaževanje zemlje, uničenje rastlinskih in živalskih vrst).

Naloga organizatorja je, da skuša ustvariti pozitivne vplive na okolje oziroma zmanjševati negativne. Vse to lahko doseže z načrtovanjem ukrepov in aktivnosti, ki bodo pripomogli k zmanjševanju oziroma nenastajanju negativnih učinkov (Karba in drugi 2013, 51–55).

Vplivi na okolje velike športne prireditve, ki pritegne več kot 60.000 obiskovalcev, so izjemni. V primeru Planice gre za ledeniško dolino, ki leži v zaščitenem območju Triglavskega narodnega parka. Že to predstavlja omejitev pri vsakršnih posegih v prostor, za organizatorja prireditve pa velik izziv. V času prireditve gre predvsem za kratkotrajne vplive, kot so hrup (zvočniki, glasba, množice ...), svetlobna obremenitev, dodatno zasneževanje in poraba vode, odpadki in njihovo zbiranje in odlaganje, odpadna voda, dodatne tribune. Negativni vplivi so v času, ko ni prireditev, zmanjšani na minimum in primerno obvladovani (parkirna mesta, urejene poti, ni hrupne glasbe itd.).

5.2.5 MOBILNOST

Transport organizatorjev, obiskovalcev, tekmovalcev in potrebne opreme na prizorišče športnega dogodka je eden izmed največjih škodljivih vplivov na okolje, saj pri prevozu prihaja do izpustov toplogrednih plinov v ozračje in posledično do onesnaževanja zraka. Mobilnost povzroča tudi hrup, lokalnim skupnostim pa preglavice z zaparkiranimi površinami. Tako je naloga organizatorjev, da spodbujajo oziroma organizirajo v čim večji meri javni prevoz (avtobus, vlak) ter druge okolju prijazne oblike mobilnosti, kot na primer pešačenje, kolesarjenje, skupni prevozi – carpooling (Karba in drugi 2013, 57–61).

Na področju transporta so organizatorji planiške prireditve naredili največji korak naprej. Z uvedbo sistema posebnih dovolilnic so zmanjšali promet z osebnimi avtomobili na minimum, spodbujajo avtobusni prevoz, organiziran je krožni avtobusni promet iz Kranjske Gore in okolice, v zadnjem času pa promovirajo široko akcijo organiziranega prihoda na prizorišče z vlakom in avtobusi.

5.2.6 ENERGIJA

Organizatorji so dolžni nameniti posebno pozornost energiji, saj so športni dogodki njen velik porabnik, predvsem električne in toplotne. Kot nam je znano do podnebnih sprememb prihaja zaradi izpustov toplogrednih plinov ob izgorevanju fosilnih energentov (nafta, premog, zemeljski plin), pri proizvodnji električne in toplotne energije ter pri delovanju motornih vozil. Tako je poglobitni cilj organizatorja zmanjševanje vpliva na podnebne spremembe (Karba in drugi 2013, 63).

Poraba energije pri športnih dogodkih je odvisna od prizorišča, panoge in trajanja dogodka. Naloga organizatorja je, da se pri izvedbi dogodka osredotoči na zmanjševanje porabe energije oziroma na energetske učinkovitost ter na uporabo energije iz obnovljivih virov (hidro, sončne, geotermalne energije, energija iz lesene biomase) (Kolar in Zaletel 2013, 114–115). Pri izvedbi dogodka naj se skuša izogniti uporabi začasnih virov energije (generatorjev na dizelsko gorivo). Eden izmed ciljev organizatorja naj bo tudi ogljična nevtralnost športnega dogodka: »izpusti toplogrednih plinov bodo preprečeni ali zmanjšani, izpusti, ki se jim ne bo moč izogniti, pa bodo kompenzirani z vlaganjem v projekte, ki varujejo podnebje oziroma ogljično izravnajo« (Karba in drugi 2013, 63).

Velika športna prireditve je tudi velik porabnik energije. Že v času izgradnje Nordijskega centra so se posodobile tudi vse energetske naprave, tako da je upoštevan trajnostni vidik in je poraba v mejah dopustne.

5.2.7 ODPADKI

Organizatorji se po koncu športne prireditve srečujejo s problemom velike količine odpadkov, ki jih povečini obiskovalci pustijo na samem prizorišču. Ključno je, da organizator pred samo prireditvijo pripravi akcijski načrt, ki bo vseboval postopke za zmanjševanje oziroma nastajanje odpadkov (Karba in drugi 2013, 67).

Evropska direktiva o odpadkih predpisuje pet stopenjski način ravnanja z odpadki. Na vrhu hierarhije je preprečevanje nastajanja odpadkov, nato sledita njihova ponovna uporaba ter reciklaža in kompostiranje, na koncu pa sta predelava odpadkov, npr. energija iz odpadkov, in odlaganje (Karba in drugi 2013, 67).

Za uspešno reševanje problema z odpadki se mora organizator držati zgornje direktive. Poskrbeti mora, da je ločevanje odpadkov na sami prireditvi jasno označeno ter da je na voljo dovolj košev. Po sami prireditvi pa mora poskrbeti za njihov odvoz (Kolar in Zaletel 2013, 115–116).

Organizator je preizkusil že kar nekaj praks v zvezi z ravnanjem z odpadki. Za plastično embalažo je določena kavcija, na voljo je dovolj košev, kjer se ločeno zbirajo plastika, papir in bio odpadki, dogovorjen je dnevni odvoz odpadkov in čiščenje površin.

5.2.8 HRANA IN PIJAČA

Osnovno vodilo organizatorja, ki želi biti trajnostno usmerjen, je, da se pri izbiri hrane in pijače drži naslednjih načel: ekološko, lokalno, sezonsko, zdravo, pravično in brez odpadkov. Upoštevanje teh načel bo pripomoglo k zmanjševanju negativnih okoljskih vplivov, k pozitivnemu vplivu na lokalno gospodarstvo in h kakovostni izbiri hrane in pijače na prireditvi (Karba in drugi 2013, 75).

Temu cilju si želi organizator čim bolj približati, vendar je to zaradi letnega časa težje. Zato si predvsem na lokacijah z gostinsko ponudbo prizadevajo pripraviti lokalno tipične jedi in lokalno kulinariko.

5.2.9 VODA

Športni dogodki so lahko veliki porabniki vode, zato mora biti glavno vodilo organizatorjev, da skušajo zmanjšati njeno porabo in preprečijo njeno onesnaževanje. Predhodno je potrebno narediti načrt, ki se bo koncentriral na zmanjšanje porabe vode in pitne vode, zmanjšanje količine odpadne vode in preprečevanje onesnaževanja odpadne vode in podtalnice (Karba in drugi 2013, 79–81).

V Nordijskem centru Planica je zagotovljeno tudi odvajanje in čiščenje odpadnih voda v centralni kanalizacijski sistem ter zadostna oskrba s pitno vodo. Je pa center tudi sicer velik porabnik vode, saj jo pozimi uporablja za izdelavo kompaktnega snega, poleti pa za polivanje plastike na skakalnicah za trening. Oskrba s tehnološko vodo je zagotovljena iz lastne vrtine.

5.3 Projekt Čista zmaga

Organizacijski komite Planica je s prireditvijo FIS-inega finala svetovnega pokala v smučarskih skokih Planica 2013 pristopil k sodelovanju pri projektu Čista zmaga – trajnostni športni dogodek, ki je potekal pod okriljem Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj.

OK Planica je s podpisom Dogovora o sodelovanju Zaveze k trajnostnim športnim dogodkom ter sprejetjem akcijskega načrta Planica za trajnostni razvoj za 2013 še resneje pristopila k izpolnjevanju trajnostnih načel.

Organizator si je tako v svojem načrtu za prireditev Planica 2013 zadal poglobljeno uvajanje trajnostnih smernic na 4 področjih oziroma štirih zgodb.

Prvo področje se nanaša na mobilnost, točneje na organizacijo in razvoj prometa za časa prireditve.

Organizacija športne prireditve v Planici posledično predstavlja veliko koncentracijo obremenitve prostora z več vidikov. V konkretnem primeru z vidika prometne propustnosti, prometne varnosti, z vidika organizacije mirujočega prometa z vsemi negativnimi stranskimi učinki za naravno okolje in lokalno prebivalstvo: koncentracijo izpušnih plinov in hrupa. Prometna infrastruktura in prometna ureditev (mora imeti ustrezno zakonsko podlago) naj bi omogočali, da je potreba vsakogar po premikanju zadovoljena, vendar bi morali ob tem strmeti, da bi bili čim nižji stroški, čim manjši stranski učinki, ob čim manjšem tveganju (varnost) in čim manjši porabi naravnih virov. Vodilo trajnostne mobilnosti je zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet. Vprašanje je, kako to doseči. Nepremišljeno ukrepanje ima slabe in dolgoročne posledice, v predmetnem okolju je bila tako ukinitvev železniškega tira (Jesenice–Rateče) pred 50 leti gotovo zelo nespametna in ne trajnostna odločitev, katere posledica se posebej izpostavljenost odraža na tej stopnji razvejanosti prometa, vezana tudi na športne dogodke v Zgornje Savski dolini (Organizacijski komite Planica 2012).

Že nekaj let se OK Planica zaveda škodljivosti uporabe fosilnih goriv, zato je z organizacijo brezplačnega krožnega avtobusnega prevoza na relaciji Kranjska Gora–Planica in spodbujanem obiskovalcev za uporabo pešpoti Kranjska Gora–Planica skušal omiliti

onesnaževanje zraka in zmanjšati vplive na podnebne spremembe. Z zavedanjem, da je to eno izmed ključnih področji, so bili v načrtu postavljeni novi cilji:

- povečanje kapacitete javnega prevoza
- nadaljevanje trenda upadanja dostopa v Planico in okolico z osebnimi avtomobili
- obiskovalcem omogočiti, da pridejo v Planico s pomočjo vlaka in avtobusa
- zagotoviti parkiranje na urejenih parkiriščih (ne na zelenih površinah)
- iskanje parkirnih površin izven okolja Planice
- urediti gozdne pešpote med Kranjsko Goro in Planico in usmeriti obiskovalce tako, da hodijo le po urejenih poteh
- informirati obiskovalce o času hoje, opisati pešpote in spodbujati njihovo uporabo
- obstoječi sistem krožnih prevozov optimizirati in vključiti večje število uporabnikov
- obveščanje javnosti o možnostih deljenja prevoza – carpooling
- v sodelovanju s Prevoz.org predstaviti spletno aplikacijo carpooling
- motivirati obiskovalce, naj pridejo na dogodek s čim bolj polnimi avtomobili
- predstaviti urnike javnega prevoza in možnosti deljenja prevoza vsem udeležencem dogodka
- sodelovanje s poslovnim partnerjem (sponzorjem), ki bi omogočil uporabo vozil z nizko porabo goriva ali na električni pogon – za krožni promet KG–Planica–KG
- poskrbeti za skupinski transfer udeležencev iz tujine (letališče–Planica–letališče)
- spodbujanje ljudi k dostopu v Planico s kolesom
- podpora razvoju in koriščenju regionalnega železniškega omrežja
- vračanje potnih stroškov delavcem na dogodku glede na spodbudo za deljenje avtomobila
- zagotoviti skupinski prevoz zaposlenih v Planico z avtobusi/kombiji iz Jesenic in okoliških krajev
- zvišati ceno komercialnih letov s helikopterjem KG-Planica-KG
- zamenjava energenta za ogrevanje šotorov (plin namesto nafte) (Planica 2013).

Drugo področje opredeljuje skrb za dediščino in ozaveščanje ljudi z odgovorno interakcijo med vsemi vpletenimi, tako imenovana medgeneracijska odgovornost in solidarnost. OK Planica se zaveda svoje odgovornosti do prihajajočih rodov, ki se nanaša na dolino pod Poncami, in skrb, da bodo tudi zanamci lahko uživali v čarih te alpske doline. Ključno je, da vsi vpleteni pri organizaciji ponotranjijo trajnostne vrednote in jih prenašajo v okolje, v katerem se gibljejo. V okviru projekta je bila posebna skrb namenjena najmlajšim, ki so bili

v sklopu likovnega natečaja in na samem prizorišču podučeni o trajnostnih smernicah (Organizacijski komite Planica 2013a).

Zastavljeni cilji v načrtu so bili naslednji:

- Planico postaviti za zgled ostalim organizatorjem športnih dogodkov
- promocija športa, zdravega načina življenja in lokalne kulture
- ozaveščanje otrok o trajnostnem razvoju preko likovnih tekmovanj
- otrokom v še večji meri omogočiti športno udejstvovanje v Planici
- sodelovanje s planiškimi delavci in ostalimi partnerji ter njihovo izobraževanje
- krepitev socialne kohezije, mrež odnosov in lokalnih skupnosti s pomočjo pozitivnega vpliva Planice
- z učinkovito komunikacijo zagotoviti širše sodelovanje javnosti pri doseganju zastavljenih ciljev
- dati prednost lokalnim izvajalcem/podizvajalcem/dobaviteljem za organizacijo in izvedbo dogodka (Planica 2013).

Tretje področje se navezuje na gostinstvo in turizem, ki stremita k ohranjanju okolja in skrbi za stabilno in zdravo gospodarstvo. OK Planica je veliko več pozornosti namenil odpadkom, saj so ti velik dejavnik onesnaževanja in velika grožnja za okolje in zdravje ljudi. Znano je, da je najboljši odpadki tisti, ki ga ni (Organizacijski komite Planica 2013b).

Prvič je bil uveden sistem ločevanja odpadkov. Ostali cilji so bili:

- zmanjšanje možnosti za nastajanje odpadkov in ločevanje odpadkov na dogodku ter reciklaža
- embalaža mora biti reciklabilna ali primerna za ponovno uporabo
- postavitev primerno označenih otokov, košev na prizorišču dogodka
- informiranje udeležencev dogodka o možnosti ločevanja embalaže od mešanih odpadkov
- dogovor z gostinci in sponzorji, da hrana ni v majhnem pakiranju in je s čim manj embalaže
- ponudbo hrane na dogodku usmeriti na domače pridelano in sezonsko hrano
- serviranje hrane na dogodku s čim manj embalaže ali pa v ekološko prijazni embalaži
- uporaba posode in pribora za večkratno uporabo

- kavcija za kozarce
- zagotoviti, da se na prizorišču ne delijo letaki
- spodbuda za razvoj turističnih objektov v regiji v smeri energijske učinkovitosti
- ponudnikom turističnih objektov dati v izpolnitev vprašalnik o njihovih trajnostnih praksah
- odgovorno ravnanje z odpadki, ki so posledica turizma v regiji
- razvoj trajnostne ekonomije v regiji z učinkovito rabo razpoložljivih sredstev
- sodelovanje s sponzorji Planice na vseh področjih trajnostnega razvoja
- striktno upoštevanje zakonodaje na področju svetlobnega in hrupnega onesnaženja
- ozaveščanje/opozarjanje udeležencev, naj ne povzročajo škode naravi (Planica 2013).

Četrto področje se nanaša na komunikacijo z javnostjo, večjo uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij in ocenjevanje napredka.

OK Planica je zadolžil svojo PR službo za obveščanje javnosti preko vseh svojih kanalov na družabnih omrežjih in drugod glede trajnostnega razvoja.

Zastavljeni cilji so bili naslednji:

- oblikovanje dolgoročne vizije Planice
- priprava komunikacijske strategije za predstavitev posameznih aktivnosti
- določiti načine promocije in povabila k ukrepanju
- podajanje smernic in pravil za ravnanje obiskovalcev in udeležencev tudi na samem dogodku
- redne novice za medije in ostale deležnike
- tisk publikacij v manjšem številu – poudarek na elektronskih publikacijah
- zagotoviti brezžično internetno povezavo v Kranjski Gori in Planici
- razvoj informacijskega sistema (podatkovne baze) za medije z namenom zmanjšanja porabe papirja
- uvesti elektronsko komuniciranje in poslovanje organizatorja, kjer je to mogoče
- po dogodku pridobiti oceno stanja in napredka na vseh področjih trajnostnega razvoja (Planica 2013).

5.4 Evalvacija projekta Čista zmag – Izvedba zastavljenih ciljev Planica za trajnostni razvoj 2013

FIS-in finale v smučarskih skokih Planica 2013 (21. 3.–24. 3. 2013) je obiskalo v štirih dne 54.000 obiskovalcev. Na tekmi je sodelovalo 69 tekmovalcev iz šestnajstih držav.

V okviru projekta Čista zmag se je preverjalo pet ključnih kazalnikov, ki so podrobneje prikazani v nadaljevanju. Ocena doseženih rezultatov pa temelji na končnem poročilu, ki ga je obravnaval OK Planica, internih gradivih in odgovorih v intervjuju (Vprašalnik v prilogi A).

1. MOBILNOST

Prvič je bila izpeljana akcija Z vlakom v Planico, v kateri sta sodelovali družbi Slovenske železnice in Alpetour. Obiskovalec je imel ob predložitvi vstopnice za FIS-in finale Planica 2013 50 % popusta ob nakupu povratne vstopnice za poseben vlak, ki je vozil iz Ljubljane na Jesenice. Od tu so vozili v Planico in nazaj na Jesenice brezplačni avtobusi krožnega prevoza. Javnost in mediji so akcijo sprejeli zelo pozitivno. Na ta način je bilo v dveh dneh, soboto in nedeljo, pripeljanih 1220 zadovoljnih obiskovalcev. Izražene so bile tudi želje za povečanje kapacitet vlakov in avtobusov v naslednjih letih (Organizacijski komite Planica 2013b).

Na področju koordinacije skupnih prevozov (carpooling) ni bilo večjega zanimanja. Zelo verjetno je to povezano s samim načinom prihoda gledalcev na prireditev (Organizacijski komite Planica 2013b).

V Planico oziroma Rateče so se v vseh dneh pripeljali z okoli 7.200 osebnimi avtomobili, 580 avtobusi, od tega je bilo s krožnimi avtobusi v Planico pripeljanih v vseh dneh (v eno smer) okoli 11.000 do 12.000 obiskovalcev in nekoliko več nazaj (tudi del tistih, ki so prišli peš).

Uporaba pešpoti za dostop s parkirišč na peš razdalji je bila na nivoju preteklih let. V bodoče je potrebno nadaljevati z začetimi akcijami, z aktivnejšim spodbujanjem peš dohoda tudi iz Kranjske Gore in uporabe rednih avtobusnih linij do Rateč kot načina prihoda v Planico. Pripraviti in izvesti je potrebno pristop zaračunavanja parkirnine za osebne avtomobile, ki bodo parkirani v Planici (Organizacijski komite Planica 2013b).

2. DEDIŠČINA IN OZAVEŠČANJE OBISKOVALCEV

Tema likovnega natečaja za Planico 2013 je bila Planica in varovanje narave. Udeležilo se ga je 53 slovenskih šol. Tema je bila zelo dobro sprejeta med mentorji in učenci, saj je pripomogla k razmišljanju in zavedanju o okolju pri osnovnošolcih. Tako ravnatelji, učitelji kot tudi mentorji so se strinjali, da je tovrstni način izobraževanja in ozaveščanja otrok o naravi in naravnih spremembah pravilen, saj otroci razumejo njegov pomen. Prizadevanja OK Planice so pohvalili, zato je s takšnim izobraževanjem otrok potrebno nadaljevati.

Več tisoč otrokom je bil skupaj s partnerji OK Planice omogočen brezplačen ogled prireditve in s tem uresničen cilj medgeneracijske solidarnosti oziroma družbene odgovornosti (Organizacijski komite Planica 2013b).

3. ODPADKI

Ambiciozno zastavljeni cilji ločevanja in zmanjševanja količine odpadkov so bili realizirani le v manjšem obsegu. Kot dobra rešitev se je izkazala označitev mest, kjer so bili postavljeni zabojniki za ločevanje odpadkov. Zaradi množice obiskovalcev in različnih lokacij pojavljanja odpadkov bo potrebno ustvariti manjše otoke za ločeno zbiranje odpadkov. Obiskovalci so tudi dobro sprejeli akcijo deljenja vrečk za smeti s strani prostovoljcev in tako prispevali svoj delež za bolj čisto okolje (Organizacijski komite Planica 2013b).

4. GOSTINSTVO IN TURIZEM

Z zaračunavanjem kavcije na embalažo za pijačo se je vidno zmanjšala količina odpadkov po prizorišču. Kot enega uveljavljenih ukrepov obvladovanja odpadkov bo potrebno razširiti na vse oblike embalaže za pijačo in hrano (Organizacijski komite Planica 2013b).

Gostinska ponudba na delih VIP-ov in obiskovalcev je le v manjši meri vključevala priporočila OK Planice. V bodoče bo potrebno doreči bolj obvezujoče dogovore s ponudniki gostinskih storitev v Planici. Predvsem na področju oblikovanja domače hrane in načinov postrežbe z vplivanjem na količino odpadkov (Organizacijski komite Planica 2013b).

5. KOMUNIKACIJA Z JAVNOSTJO

Dobra, seveda pa se da narediti še veliko več. Novinarji so trajnostne ideje pohvalili in jih v veliki meri vključili v svoje prispevke. Lahko rečemo, da je nastala velika obtekmovalna zgodba. Glede na to, da je to bilo prvo leto projekta, je potencial za razvijanje oziroma

»ponujanje« tega materiala novinarjem še ogromen. Pri porabi papirja namenjenega medijem je bil opazen napredek, toda ne velik. Nastavki so dobri, količina papirja se bo zmanjševala in sicer tako, da novinarji tega niti ne bodo opazili. To lahko naredimo z digitalizacijo, ki je v mix-coni z WiFi-jem že zaživela (Organizacijski komite Planica 2013b).

5.5 Ključni poudarki iz intervjuja

Na vprašanja je odgovoril generalni sekretar OK Planica, g. Primož Finžgar. Odgovoril je na pet odprtih vprašanj v zvezi z organizacijo in trajnostnimi praksami. Vprašalnik je v prilogi A, povzeti so ključni poudarki iz odgovorov.

Iz pogovora s Primožem Finžgarjem, generalnim sekretarjem OK Planica, je razvidno, da je bil pristop k akciji trajnostnega športnega dogodka prava odločitev, tako kot tudi postavitev realno visokih ciljev. Po Planici 2013 je bilo v načrtu nadaljevanje in nadgradnja trajnostnih akcij. Še vedno se je nadaljevalo z akcijo Z vlakom v Planico, tako se je v štirih sezonah na ta način pripeljalo več kot 9.000 obiskovalcev. Ustrezno sta bila nadgrajena in izboljšana sistem za ločevanje odpadkov ter sistem zaračunavanja kavcije za embalažo. Tudi sistem krožnega prometa se je močno izpopolnil. Dodatnih oziroma novih akcij pa vključno s prireditvijo Planica 2016 ni bilo uvedenih. Finžgar vidi v prihodnosti ogromno potenciala za izboljšave, vendar sam priznava, da bi pri tem OK Planica potrebovala neke vrste kontrolo in vzpodbudo, morda v obliki nadgradnje projekta Čista zmaga, saj je organizacija tako velikega dogodka že sama po sebi velik zalogaj. Potrebno bi bilo uvesti trajnostne prakse tudi v menedžment prireditve, poskrbeti za izobraževanje ključnih nosilcev nalog, vzpostaviti projektno pisarno, kjer bi se vodile vse aktivnosti načrtovanja in organizacije prireditve preko celega leta, s tem pa bi se odprle možnosti, da bi določene prakse (predvsem iz tujine) pilotno preizkusili tudi v Planici.

Seveda pa so vse te dodatne aktivnosti povezane tudi s stroški. Smučarska zveza Slovenije je kandidirala s projektom trajnostnega upravljanja in vodenja velikih športnih prireditev za pridobitev nepovratnih sredstev na razpisu Norveškega finančnega mehanizma. Projekt je bil v prvi fazi 100 % potrjen, v drugi pa žal ni bil izbran za sofinanciranje.

Na podlagi finančnega poročila za prireditve 2013 Finžgar ugotavlja, da uvajanje trajnostnih smernic prireditelju ni prineslo neposrednih finančnih učinkov, bolj pomembni pa so

dolgoročni pozitivni učinki trajnostnih ravnanj. Večletno spremljanje učinkov prireditve je pokazalo, da je dodaten strošek prireditelja za organizacijo krožnega prevoza 0,50 EUR na obiskovalca, enak strošek na obiskovalca so tudi komunalne storitve.

Prijava v Norveški finančni mehanizem je predvidevala zaposlitev ene osebe, ki bi se ukvarjala z načrtovanjem in uvajanjem trajnostnih praks, predvideno je bilo izobraževanje prostovoljcev, vodij posameznih komisij, kar bi prineslo znaten napredek pri organizaciji. Glede na omejena finančna sredstva pa se tudi te aktivnosti izvajajo v omejenem obsegu, saj bi sicer za organizatorja predstavljale prevelik strošek.

Glede prihodnosti se Finžgar zaveda, da je potrebno narediti velik korak naprej. Ker je Planica največji športni dogodek v Sloveniji, ki je leta 2016 privabila 110.000 obiskovalcev, bi bila velika škoda, da se to ne bi izkoristilo za uvajanje trajnostnih praks in upravljanja prireditve na vsa področja. Upa, da bodo v bodočnosti privabili k sodelovanju partnerje/sponzorje z novimi trajnostnimi idejami (npr. električni avtobusi, kolesa ...).

6 PRIMERJAVA UVAJANJA KONCEPTA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA PRI ORGANIZACIJI SVETOVNEGA PRVENSTVA V NORDIJSKEM SMUČANJU FALUN 2015

Falun je največja občina in glavno mesto v provinci Dalarana na Švedskem. Ima več kot 57.000 prebivalcev. V njegovi okolici je 14 naravnih rezervatov in jezero Runn z otočjem. Mesto je znano po rudniku bakra, ki je bil v 17. stoletju eden izmed največjih. Danes pa je kraj znan po predelavi lesa, industriji papirja, kovinski industriji, rudarski akademiji in falunsko rdeči barvi. Leta 2001 je bil Falun uvrščen na seznam svetovne dediščine. Mesto je tudi doseglo velik napredek v trajnostnem razvoju na področjih okolja, rasti in javnega zdravja. Med drugim se postopoma uveljavlja kot nacionalni center za šport in zdravje, katerega član je vsak peti prebivalec. Falun ima tudi moderno športno in rekreativno središče Lugnet, kjer se lahko izvaja več kot 60 različnih športov (Invitation FIS Nordic World Ski Championship 2015, 4).

Mesto je znano tudi po organizaciji nordijskih svetovnih prvenstev, saj je bil Falun skozi zgodovino gostitelj kar štirih svetovnih prvenstev, nazadnje leta 2015.

6.1 Nordijsko svetovno prvenstvo Falun 2015

Nordijsko svetovno prvenstvo v Falunu je potekalo od 18. februarja do 1. marca 2015. V dvanajstih dneh so si obiskovalci lahko ogledali tekmovanja v smučarskih skokih, smučarskih tekih in nordijski kombinaciji. Na vseh tekmovanjih skupaj je bilo več kot 280.000 obiskovalcev (International Ski Federation 2015).

Pogon celotne organizacije prireditve je lokalni organizacijski komite, ki je sestavljen iz šestdesetih članov. Polovico članov je organizator zaposlil en mesec pred začetkom prvenstva. Med samo prireditvijo je pri organizaciji sodelovalo tudi 1600 prostovoljcev in 200 pomočnikov iz različnih združenj (Osterwalder 2015, 2–3).

6.1.1 TRAJNOSTNA POLITIKA FALUNA 2015

Eden izmed zastavljenih ciljev organizatorjev je bil izpeljati najbolj trajnostno svetovno prvenstvo do tedaj. V ta namen je organizacijski komite pripravil trajnostni dokument z naslovom Trajnostna politika Faluna 2015, v katerem je začrtana njegova vizija, ki se glasi

»Preko vseh pričakovanj«. Dokument ureja vpeljavo trajnostnih smernic na treh ključnih področjih (Ahlin 2015).

Prvo področje se nanaša na odgovorno vodenje. Vodilna ekipa mora delovati etično in zakonito. Udejstvovanje na področju trajnostnega razvoja mora biti aktivno opravljeno s strani odgovorne osebe v vsakem delu organizacije. Potekati mora dialog o trajnostnih vprašanjih s partnerji in izvajalci. Vsi obiskovalci, ne glede na njihovo ozadje in fizično sposobnost, se morajo počutiti dobrodošle v Falunu 2015. Izpeljano mora biti izobraževanje za člane organizacije in prostovoljce (Osterwalder 2015).

Drugo področje se nanaša na javno zdravje. Vzpodbujati se mora interes javnosti za smučarski šport in kulturna doživetja. Prebivalci Faluna morajo biti dobro informirani in imeti pregled nad dogajanjem v času svetovnega prvenstva. Šole, ki so v regiji Dalarana, je potrebno vključiti v sodelovanje med svetovnim prvenstvom. Na ta način imajo otroci možnost seznaniti se s smučarskim športom (Osterwalder 2015, 2–3).

Tretje področje pa se nanaša na okolje. Prizorišče mora biti pripravljeno tako, da v najmanjši možni meri vpliva na okolje z minimalnimi emisijami v zraku, vodi in zemlji. Prevoz do in z prizorišča mora biti okolju prijazen, uporabljena naj bodo vozila z najmanjšim vplivom na okolje. Potrebna je uporaba energije iz obnovljivih virov in na ta način doseči energetske učinkovite svetovno prvenstvo. Vzpostaviti sistem reciklaže in zmanjševanja količine smeti. Pri najemanju storitev in kupovanju blaga je potrebno upoštevati vpliv na okolje. Odgovorni mora tako pri svojih poslovnih partnerjih preveriti, če imajo okoljske certifikate (Osterwalder 2015).

6.1.2 IZVEDBA ZASTAVLJENIH CILJEV, DOLOČENIH Z DOKUMENTOM TRAJNOSTNI RAZVOJ FALUNA 2015

Svetovno prvenstvo v Falunu se je odvijalo v športnem centru Lugnet, ki je od samega mestnega središča oddaljen dobra 2 km. Največ obiskovalcev v enem dnevu je bilo 40.000 in to na tekaški tekmi. Ker večji del tekaških prog poteka skozi Lugnetov naravni rezervat, so morali biti organizatorji še posebej pozorni na okoljevarstvene smernice (International Ski Federation 2015).

ODOGOVORNO VODENJE

Z namenom, da bi uresničili svoj cilj o trajnostnem športnem dogodku, so organizatorji Faluna zaposlili dodatno osebo, ki je s svojim delovanjem začela že eno leto pred samim prvenstvom. Pri okoljevarstvu so sodelovali tudi zunanji partnerji, in sicer tri osebe iz gozdarske službe, ki so z delovanjem začele ravno tako v letu 2014. Falun je prvo svetovno prvenstvo, ki je vpeljalo mednarodne ISO standarde v svojo organizacijo in si s tem pridobil certifikat ISO 20121, ki je mednarodni standard za trajnostne prireditve. Tako je ISO 20121 certifikat zajel celoten načrtovalen proces in zahteval od vseh zaposlenih, dobaviteljev in partnerjev, da opravijo svoje delo na strukturiran način s poudarkom na trajnosti. Vodje nabave so imele vso podporo in pomoč s strani organizatorja, da so lahko vključile trajnostne elemente v vse procese naročanja, kjer je bilo to primerno. Vsem članom organizacije in prostovoljcem je bil omogočeno trajnostno usposabljanje preko spleta. Posnet je bil tudi dokumentarni film o energetskega sistemu Faluna in trajnostnem delu (Ahlin 2015).

JAVNO ZDRAVJE

Rezultat svetovnega prvenstva v Falunu je tudi dvig popularnosti in zanimanja za nordijsko smučanje, ki se je močno povečalo med samim prvenstvom. V času prvenstva je potekal tudi umetnostni festival s širokim spektrom kulturnih aktivnosti in ustvarjalnih srečanj med ljudmi (Ahlin 2015).

OKOLJE

Za varovanje okolja je bilo v času svetovnega prvenstva izpeljanih kar nekaj ukrepov. Na področju ločevanja odpadkov so na prizorišču in v samem centru mesta vzpostavili 110 zbiralnih mest. Od tega je 40 mest vsebovalo 8 ločevalnih točk (papir, karton, steklo, plastika, železo, organski odpadki, nevarni odpadki, drugi odpadki), 80 ločevalnih mest pa je imelo 4 ločevalne točke. Na samem prizorišču so imeli na uporabo tudi kompaktorje za odpadke. Postavljenih je bilo 500 smetnjakov, ki so bili enako označeni (enaka barva in napis) kot na zbiralnih mestih izven prizorišča (Ahlin 2015).

Na področju transporta so uvedli brezplačen avtobus iz mestnega centra do Arene Lugnet. Povišali so tudi kapaciteto regionalnih avtobusov in vlakov, uporabljeni so bili trije električni avtobusi. Obiskovalci so si lahko za prevoz do prizorišča brezplačno izposodili kolesa. Organiziran je bil tudi tečaj za 105 voznikov službe za transport o varnosti in eko

vožnji. Več kot 61 % obiskovalcev je uporabilo za prevoz na prizorišče druga vozna sredstva kot pa svoj avto. Eden izmed razlogov je bil tudi ta, da so osebnim vozilom za parkiranje dodatno zaračunali parkirnino (Ahlin 2015).

Pri izgradnji nove upravne stavbe so uporabili masiven les in sončne kolektorje. Za gretje stalnih in začasnih stavb je bilo uporabljeno daljinsko gretje. Regijsko energijsko podjetje (Falun & Energi & Wetten) je poskrbelo, da ima Falun enega izmed najboljših občinskih energijskih sistemov na svetu. Tako sta porabljeni energija in elektrika na prizorišču proizvedeni iz obnovljivih virov, kot so biomasa, voda in veter. Omenjeno energijsko podjetje se je odpovedalo emisijskim kuponom in tako omogočilo, da je bilo prvenstvo podnebno nevtralen dogodek (Ahlin 2015).

V restavraciji prizorišča so bili uporabljeni papirnati kozarci. V projekt »Taste of Dalarana« so bili vključeni lokalni produkti in lokalne restavracije (Ahlin 2015).

6.2 Primerjava Planice 2013 in Faluna 2015

Za primerjavo uvajanja trajnostnih smernic pri velikih mednarodnih športnih prireditvah smo izbrali FIS-in finale svetovnega pokala v smučarskih skokih Planica 2013 kot prvo prireditev na prostem v Sloveniji, ki je pričela z uvajanjem trajnostnega razvoja. Omenjeno prireditev bomo primerjali s FIS-inim nordijskim svetovnim prvenstvom Falun 2015, ki je postal prvi certificirani športni trajnostni dogodek s standardi ISO 20121.

Obe prireditvi spadata v kategorijo velikih mednarodnih športnih prireditev. Razlikujeta se po številu organiziranih tekem in dobi trajanja. V času Planice 2013 so bile izpeljane 3 tekme v štirih dneh, vse v disciplini smučarski skoki. Svetovno prvenstvo v Falunu pa je trajalo 12 dni, izpeljanih je bilo več kot 20 tekmovalj. Na svetovnem prvenstvu 2015 je bilo v enem dnevu največ 40.000 obiskovalcev (International Ski Federation 2015), v Planici 2013 pa 24.000 (Smučarska zveza Slovenije 2013). Kot lahko vidimo, je Nordijsko svetovno prvenstvo še enkrat večja prireditev kot pa finale svetovnega pokala.

Tabela 2: Primerjava trajnostnih praks za SP Falun in Planica 2013.

Področje	FALUN	PLANICA
Prostor	uporaba obnovljivih virov za proizvodnjo elektrike in energije (biomasa, voda in veter),, nova zgradba iz okolju prijaznih materialov,, za gretje stavb uporabljeno daljinsko gretje	Uporaba toplotne črpalke za proizvodnjo energije
Transport	brezplačen prevoz z in na prizorišče, brezplačen najem električnega kolesa, uporaba električnih avtobusov, tečaj varne in eko vožnje, povečanje kapacitet lokalnih avtobusov in vlakov, parkirna za osebna vozila	brezplačen krožni prevozi z in na prizorišče, akcija z vlakom v Planico, vzpodbujanje uporabe pešpoti,
Odpadki	ločevanje; na 40-ih zbiralnih mestih 8 različnih smetnjakov	ločevanje; premalo zbiralnih mest za odpadke; delitev vrečk za smeti obiskovalcem
Gostinstvo	papirnati kozarci	kavcija na embalažo za pijačo
Dediščina	umetnostni festival	likovni natečaj za mladino
Odgovorno vodenje	ISSO standardi 2012, zaposlitev ene osebe in pomoč treh, izobraževanje preko spleta o trajnostnem razvoju, trajnostno usposabljanje preko spleta za vse člane OK-ja in prostovoljce,	Umanotera: samo pomoč pri začetni fazi načrtovanja in odločanja

Kot lahko razberemo iz zgornje tabele sta oba organizatorja namenila velik poudarek uvajanju trajnostnih smernic na področju transporta. Obema je skupen brezplačen krožni prevoz na prizorišče iz bližnjega mesta. Na račun obeh prireditev se je tudi povečalo število regionalnih avtobusov in vlakov. Slabost Planice je ukinitvev železniške proge do Rateč, možnost prevoza z vlakom je samo do Jesenic in naprej z avtobusom. Falun je nudil svojim obiskovalcem tudi brezplačen najem koles. Planica tega danes še ne more izvesti, ker do Nordijskega centra Planica ni speljana kolesarska steza. Planica preko medijev močno vzpodbuja uporabo pešpoti na relaciji Kranjska Gora–Planica, v poročilu Faluna to ni navedeno. Falun je v svojem krožnem prometu uporabil tudi tri električne avtobuse, v Planici organizatorji tega še niso preizkusili. Obiskovalci so morali v Falunu za parkiranje vozila na prizorišču dodatno plačati parkirnino. Ta ukrep se je izkazal za uspešnega pri zmanjševanju števila vozil na prizorišču.

Na področju odpadkov je pri obeh organizatorjih poudarek na ločevanju. Falun je na štiridesetih zbiralnih mestih postavil po 8 smetnjakov za ločevanje. Kot je zapisano v Poročilu OK Planica, je bilo na planiškem prizorišču tega premalo. Zbirna mesta v Planici so vsebovala po 4 smetnjake za ločevanje. V Planici so prostovoljci delili vrečke za smeti obiskovalcem. Akcija se je izkazala za uspešno, saj je veliko ljudi smeti odneslo s seboj.

Na področju gostinstva je Planica uvedla kavcijo na embalažo za pijačo. To novost so obiskovalci sprejeli pozitivno, saj je bilo veliko manj smeti po prizoriščih kot prejšnja leta. V Falunu so v restavraciji uporabljali papirnate kozarce.

Planica je na temo trajnostnega razvoja organizirala likovni natečaj za otroke, ki je bil pozitivno sprejet med učitelji in učenci. Falun je v času prvenstva organiziral umetnostni festival z veliko kulturnimi aktivnostmi za vse obiskovalce.

Na področju odgovornega vodenja je Falun pridobil certifikat ISO 20121 za trajnostne športne dogodke. ISO standardi tako omogočajo oziroma zahtevajo, da se vsi člani organizacije držijo določenih postopkov trajnostnega ravnanja pri svojem delu. Članom organizacije in prostovoljcem je bilo omogočeno trajnostno izobraževanje preko spleta. Planica na tem področju ni naredila velikega napredka. Na začetku oblikovanja trajnostnega koncepta za planiško prireditev so sodelovali predstavniki Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj. Drugih napredkov ni bilo.

Na področju prostora je Falun poskrbel, da se potrebna elektrika in energija na prizorišču proizvajata iz obnovljivih virov (voda, biomasa, veter). Tudi dodatna upravna zgradba, ki je bila zgrajena na račun prvenstva, je narejena iz okolju prijaznih materialov (les). Za gretje objektov na prizorišču se uporablja daljinsko gretje. Pri izgradnji Nordijskega centra Planica so bili upoštevani vsi okoljevarstveni predpisi. Tako se ogrevanje vrši s toplotnimi črpalkami, ki črpajo energijo iz podtalnice.

7 PREVERJANJE HIPOTEZ

Prva hipoteza »Uveljavljanje smernic trajnostnih praks v upravljanje velikih prireditvev predstavlja za organizatorja velik finančni prihranek« v diplomskem delu ni bila potrjena.

Izpeljava uspešnih trajnostnih akcij organizatorju predstavlja dodaten strošek, ki ga uspe kompenzirati z zadovoljstvom obiskovalcev, z izobraževanjem otrok, promocijo same prireditve in pozitivnim mnenjem slovenske javnosti. Vsak nadaljnji korak za vpeljavo novih akcij in nadaljnega razvoja trajnosti v Planici pa predstavlja za organizatorja dodatno finančno in organizacijsko obremenitev. Že samo prenos uspešnih akcij iz Faluna (ISO standardi, tečaj eko vožnje, izobraževanje prostovoljcev, zaposlitev odgovorne osebe za trajnost) so stroški, ki jih organizator sam ni pripravljen prevzeti.

Druga hipotezo »Organizatorji nimajo motivacije, da bi trajnostne okoljske in menedžerske prakse sprejeli za svoje« lahko delno potrdimo.

OK Planica je nadaljeval s trajnostnimi akcijami, ki jih je začel uvajati še pred Planico 2013 (krožni promet, likovni natečaj), in z dvema najbolj uspešnima akcijama (Z vlakom v Planico in pobiranje kavcije za embalažo pijače). Organizator je nadaljeval z akcijami, ki so bile najbolj promocijsko podprte in so imele največji doprinos dodane vrednosti k samemu dogodku. Za vse dodatne izboljšave, nadgradnje in novosti pa ni bilo več dodatne motivacije. Tudi Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, je z OK Planica sodelovala samo za prireditve 2013. Po končani prireditvi je izdala Poročilo o trajnostnih elementih tekmovanja v smučarskih skokih Planica 2013 in priporočila za naslednje dogodke organizatorju. V prireditve 2014 pa ni bila več vključena.

Iz tega lahko sklepamo, da organizatorji sami nimajo dovolj energije, motivacije in osebja, ki bi se ukvarjali z implementacijo trajnostnih praks. Sam organizator bi potreboval dolgoročnega zunanje partnerja, ki bi mu pomagal z nasveti in idejami glede uvajanja trajnostnih smernic ter ga kontroliral pri sami izvedbi. Pri organizaciji planiške prireditve sodeluje 99 % prostovoljcev. Za večji uspeh implementacije trajnostnih načel bi bilo potrebno izobraževanje vseh sodelujočih. Izkazalo se je, da nevladne organizacije kažejo interes samo za čas izpeljave projekta, za katerega verjetno pridobijo denar iz javnih virov.

Tudi Mednarodna smučarska zveza FIS je sicer določila smernice trajnostnega razvoja za organizatorje svetovnih pokalov, vendar na tem nivoju ne preverja njihove implementacije. Samo organizatorji svetovnih prvenstev so dolžni upoštevati smernice FIS-e, saj ta kontrolira njihovo izpolnitev.

OK Planica kot pionir na področju trajnostnih športnih dogodkov na prostem v Sloveniji ni prejel nikakršne stimulacije oziroma podpore s strani države za nadaljevanje zastavljenih ciljev. Vsakršna finančna, svetovalna, promocijska podpora bi bila dobrodošla, saj bi s tem dvignila motivacijo organizatorja.

Tudi tretjo hipotezo »Vse več lokalnih okolij se zaveda, da je pritisk velikih prireditev na okolje velik problem in je potrebno to področje urejati in upravljati na trajnosten način. Zavezanost k trajnostnemu razvoju je normativna, v zakonih in podzakonskih aktih dobro urejena, vendar pa se trajnostni ukrepi v praksi ne preverjajo« lahko le delno potrdimo.

Trajnostni razvoj je zaveza in usmeritev države in lokalne skupnosti, na deklarativni in normativni ravni je to področje usklajeno tudi z Evropskimi direktivami, v praksi pa bo potrebno še zgraditi sistem uvajanja in kontrole trajnostnega upravljanja.

8 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem obravnavala uveljavljanje koncepta trajnostnega razvoja pri organizaciji velikih mednarodnih športnih prireditev na primerih organizacije Finala svetovnega pokala v smučarskih skokih v Planici 2013 in Nordijskega svetovnega prvenstva v Falunu (Švedska) 2015.

S priznanjem okolja kot tretjega stebra olimpizma, poleg športa in turizma, je postal trajnostni razvoj del olimpijskega gibanja. Mednarodni olimpijski komite je postavil smernice za uvajanje trajnostnega razvoja pri organizaciji olimpijskih iger, sledile so mu mednarodne panožne zveze s svojimi priporočili za organizatorje mednarodnih tekem.

S tem namenom je Mednarodna smučarska zveza FIS sprejela trajnostne smernice za organizatorje zimskih prireditev. Na primerih Planice 2013 in Faluna 2015, ki spadata v kategorijo velikih mednarodnih prireditev, so bile predstavljene konkretne trajnostne akcije, ki sta jih organizatorja izpeljala s ciljem izvesti športno prireditev čim bolj trajnostno. Na podlagi primerjave sem ugotovila, da se je Falun uvajanja trajnostnih smernic lotil veliko bolj sistematično in načrtno. Že z zavedanjem, da se trajnostne prakse pričnejo uveljavljati z izobraževanjem vseh sodelujočih pri organizaciji prireditve, je naredil velik korak naprej. Pri tako velikih prireditvah, kjer sodeluje več kot 1000 ljudi, je to edini ključ do uspeha.

Planica 2013 je z uvajanjem trajnostnih praks orala ledino uvajanja trajnostnega menedžmenta v organizacijo športnih dogodkov na prostem v Sloveniji. Organizator je v sodelovanju z Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj, postavil dobre temelje za nadaljnjo nadgradnjo. Na primeru Planice lahko potrdimo, da se organizator zaveda pomena trajnostnega razvoja in določene prakse vsakoletno nadgrajuje, vendar ostaja še veliko priložnosti za boljše upravljanje prireditve.

V prihodnosti bi bilo potrebno vzpostaviti mehanizme v okviru standardiziranih postopkov, ki bi organizatorjem športnih prireditev dolgoročno omogočili trajnostno vodenje organizacije. Za Planico bi to pomenilo tudi lažjo komunikacijo z dobavitelji, sponzorji in lokalno skupnostjo. Hkrati pa je to tudi določena stopnja varnosti, saj vsi partnerji točno vedo, kaj morajo upoštevati. Planiška prireditev, kot največja v Sloveniji, bi bila lahko pilotni primer uvajanja dobrih trajnostnih praks v menedžment prireditve in s tem vzorec za vse ostale velike mednarodne športne prireditve v Sloveniji.

9 LITERATURA

1. Ahlin, Hans. 2015. *FIS Transfer of Knowledge World Championship Report – Environmental Protection & Management*. Falun: Interno gradivo.
2. Bärlund, Kaj. 2004. *Sustainable development - concept and action*. Dostopno prek: http://www.unece.org/oes/nutshell/2004-2005/focus_sustainable_development.html (28. junij 2016).
3. Bertoncej, Andrej, Mitja Bervar in Maja Meško, ur. 2015. *Trajnostni razvoj: ekonomski, družbeni in okoljski vidiki*. Ljubljana: IUS Software, GV Založba.
4. Doran, Peter. 2002. *World Summit on Sustainable Development (Johannesburg) - An assessment for IISD. Briefing paper*. Dostopno prek: http://www.iisd.org/pdf/2002/wssd_assessment.pdf (16. marec 2016).
5. Drexhage, John in Deborah Murphy. 2010. *Sustainable development: From Brundtland to Rio 2012*. Dostopno prek: http://www.un.org/wcm/webdav/site/climatechange/shared/gsp/docs/GSP1-6_Background%20on%20Sustainable%20Devt.pdf (8. april 2016).
6. Eckeberg, Katarina. 2016. *The Road to Sustainability – The Political History*. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwis-9fq49vNAhUCOBQKHdJ4DFIQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.balticuniv.uu.se%2Findex.php%2Fcomponent%2Fdocman%2Fdoc_download%2F1186-chapter-6-the-road-to-sustainability&usq=AFQjCNFGKlb5zAEghsV5AiFaYcoGq3pCDw&sig2=OynzEmZYbi3QPtsaYp7TIw (26. maj 2016).
7. Generalna skupščina. 1987. *Development and International Co-operation: Environment, Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm> (3. maj 2016).
8. Government of Quebec. 2016. *Sustainable development: historical markers*. Dostopno prek: http://www.mddelcc.gouv.qc.ca/developpement/reperes_en.htm#1968 (6. junij 2016).
9. International Olympic Committee. 2012. *Sustainability through sport: Implementing the Olympic Movement's Agenda 21*. Dostopno prek: <http://www.olympic>.

- org/Documents/Commissions_PDFfiles/SportAndEnvironment/Sustainability_Through_Sport.pdf (29. oktober 2015).
10. --- 2014. *Factsheet the Environment and Sustainable Development*. Dostopno prek: http://www.olympic.org/documents/reference_documents_factsheets/environment_and_sustainable_development.pdf (3. februar 2016).
 11. --- 2015. *Factsheet the Olympic Movement*. Dostopno prek: http://www.olympic.org/Documents/Reference_documents_Factsheets/The_Olympic_Movement.pdf (11. november 2015).
 12. International Ski Federation. 2009. *Environmental Guidelines for Sustainable Fis World Championships*. Dostopno prek: http://www.fis-ski.com/mm/Document/documentlibrary/MajorEvents/03/66/27/wsc-candidates-2019_environmental-guidelines_Neutral.pdf (27. junij 2016).
 13. --- 2013. *Green Events: Environmental Guide of the International Ski Federation*. Dostopno prek: http://www.fis-ski.com/mm/Document/document/General/04/39/58/FISGreenEventManualEN_Neutral.pdf (15. junij 2016).
 14. --- 2015. *Fis Media Info - Falun stages unforgettable FIS Nordic Ski World Championships*. Dostopno prek: http://www.fis-ski.com/mm/Document/document/General/06/69/10/Falun2015ClosingPressRelease_Neutral.pdf (6. april 2016).
 15. --- 2016a. *About FIS – FIS History*. Dostopno prek: <http://www.fis-ski.com/inside-fis/about/fis-history/history/index.html> (1. junij 2016).
 16. --- 2016b. *About FIS – FIS Organisation*. Dostopno prek: <http://www.fis-ski.com/inside-fis/about/fis-structure/structure/index.html> (5. julij 2016).
 17. --- 2016c. *Inside FIS – About FIS*. Dostopno prek: <http://www.fis-ski.com/inside-fis/about/national-ski-associations/> (1. junij 2016).
 18. *Invitation FIS Nordic World Ski Championships 2015*. 2015. Dostopno prek: <http://medias2.fis-ski.com/pdf/2015/JP/3928/2015JP3928PROG.pdf> (1. februar 2016).
 19. Karba, Renata, Gaja Breclj in Špela Kern. 2013. *Priročnik za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2014/08/Umanotera_Cista-zmaga_prirocnik_FINAL.pdf (3. maj 2016).

20. Kates, Robert W., Tomas M. Parris in Anthony A. Leiserowitz. 2005. *Enviroment: Science and Policy for Sustaniable development* 47 (3). Dostopno prek: https://www.hks.harvard.edu/sustsci/ists/docs/whatisSD_env_kates_0504.pdf (4. april 2016).
21. Kolar, Edvard in Zala Zaletel. 2013. *Managment (športnih) prireditvev*. Ljubljana: Agencija poti.
22. La Vina, Antonio G. M., Gretchen Hoff in Anne Marie DeRose. 2002. *The Successes and Failures of Johannesburg: A Story of Many Summits*. Dostopno prek: http://pdf.wri.org/wssd_joburg_english.pdf (19. april 2016).
23. Lucu, Jaka. 2013. *Šport kot vzrok in žrtev vplivov na okolje*. Dostopno prek: <http://www.polet.si/telo-um/sport-kot-vzrok-zrtev-vplivov-na-okolje> (13. maj 2015).
24. Lukić, Nevenka. 2004. *Trajnostni razvoj v Evropski uniji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Mednarodni olimpijski komite. 2001. *Olimpijska listina*. Dostopno prek: <http://www.napotidoria.si/wp-content/uploads/2015/11/01-04-OLIMLIST1.pdf> (11. junij 2016).
26. Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport Republike Slovenije (MIZS). 2015. *Prenovljeni cilji trajnostnega razvoja OZN po letu 2015 - "Svetovna učna ura"*. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/12058/9259/ (16. maj 2016).
27. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije (MZZ). 2016. *Enakost spolov in opolnomočenje žensk v mednarodnem razvojnem sodelovanju*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/politike_mrs/enakost_spolov_in_opolnomocenje_zensk_v_mednarodnem_razvojnem_sodelovanju/ (4. april 2016).
28. *Nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji 2014-2023*. 2014. Dostopno prek: http://www.zdus-zveza.si/docs/KOMISIJA%20ZA%20%C5%A0PORT,%20REKR/NACIONALNI_PROGRAM_SPORTA_V_RS_2014-2023.pdf (22. junij 2016).

29. Nordijski center Planica. 2016. *Dejavnost zavoda*. Dostopno prek: <http://www.nc-planica.si/dejavnost-zavoda/> (2. junij 2016).
30. Občina Kranjska Gora. 2015. *Strategija razvoja turizma v Občini Kranjska Gora 2015-2025*. Dostopno prek: http://dok.kranjska-gora.si/wwwdok/Ob%C4%8Dinski%20svet/6%20mandat/6_9/TURIZEM_STRATEGIJA_K_4%2012%202015.pdf (26. februar 2016).
31. Olimpijski komite Slovenije. 2016. *Predstavitev olimpijskih iger*. Dostopno prek: <http://stara.olympic.si/olimpijsko-gibanje/kaj-so-olimpijske-igre/> (6. junij 2016).
32. Organizacijski komite Planica. 2012. *Elaborat »Planica-trajnostni dogodek«*. Blejska Dobrava: interno gradivo.
33. --- 2013a. *Poročilo OK Planica*. Ljubljana: interno gradivo.
34. --- 2013b. *Poročilo o Finalu svetovnega pokala v smučarskih skokih*. Ljubljana: interno gradivo.
35. Osterwalder, Rahel. 2015. *Communicating sustainability in green winter sport event – the FIS Nordic World Ski Championships Falun 2015*. Diplomsko delo. Dostopno prek: http://stud.epsilon.slu.se/8295/1/osterwalder_r_150708.pdf (1. februar 2016).
36. Planica. 2013. *Planica za trajnostni razvoj*. Dostopno prek: http://www.planica.si/resources/files/pic/doc/2013/Planica_za_trajnostni_razvoj_-_nacrt.pdf (30. maj 2016).
37. Seyfang, Gill in Andrew Jordan. 2002. *The Johannesburg Summit and Sustainable Development: How Effective Are Environmental Conferences?* Dostopno prek: http://fni.no/YBICED/02_01_seyfang-jordan.pdf (6. junij 2016).
38. Shelton, Dinah. 2008. *Stockholm Declaration (1972) and Rio Declaration (1992)*. Dostopno prek: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1608> (28. april 2016).
39. Smith, Douglas. 2003. *Environmental Encyclopedia: United Nations Conference on the Human Environment (1972)* 3 (2). Dostopno prek: <http://find.galegroup.com/gic/infomark.do?&source=gale&eisbn=978-0-7876-7699-5&idigest=fb720fd31d9036c1ed2d1f3a0500fcc2&prodId=GIC&userGroupName=itsbtrial&tabID=&docId=CX3404801566&type=retrieve&contentSet=EBKS&version=1.0> (15. junij 2016).

40. Smučarska zveza Slovenije. 2006. *Poslovník organizacijskega komiteja Planica*. Ljubljana: interno gradivo.
41. Šabič, Zlatko in Jerneja Penca. 2009. *Mednarodne organizacije in norme varstva okolja*. Družboslovne razprave 25 (60). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/druzboslovnerazprave/pdfs/dr60SabicPenca.pdf> (18. april 2016).
42. Umanotera. 2013. *Gradivo za medije o trajnostnih športnih dogodkih*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Trajnostni___portni_dogodki___gradivo_za_medije.pdf (22. junij 2016).
43. United Nations Development Programme. 2015. *Sustainable Development Goals*. Dostopno prek: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/> (1. junij 2016).

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju s Primožem Finžgarjem, generalnim sekretarjem Organizacijskega komiteja Planica, 20. 6. 2016.

1. Kako ocenjujete izvedbo trajnostnih akcij za prireditve Planica 2013?

Za prireditve 2013 je OK Planica prvič pristopil k projektu Čista zmaga. Zastavljeni so bili visoki cilji, ki niso bili realizirani v celoti. Mislim, da je bila to prava odločitev, saj smo z uspešnimi akcijami (Z vlakom v Planico, ločevanje odpadkov, brezplačen krožni promet) nadaljevali tudi za prireditve Planica 2014, 2015 in 2016. Tako smo v štirih sezonah pripeljali z vlakom 9.000 obiskovalcev, nagradili in izboljšali sistem za ločevanje odpadkov in izpopolnili sistem krožnega prometa.

2. Ali je OK Planica po Planici 2013 uvedel nove trajnostne akcije?

Dodatne oziroma nove akcije vključno s prireditvijo Planica 2016 niso bile uvedene.

3. Ali vidite v prihodnosti možnost izboljšave trajnostnega upravljanja planiške prireditve?

Seveda, veliko se da še narediti. Problem je v tem, da imamo že z organizacijo prireditve veliko dela, zato nam nekako vedno zmanjka motivacije za nadaljnji razvoj trajnosti. Mogoče bi potrebovali neko vrsto kontrole in vzpodbude v obliki nadgradnje projekta Čista zmaga. Menim, da bi bilo potrebno uvesti trajnostne prakse tudi v menedžment prireditve, poskrbeti za izobraževanje ključnih nosilcev nalog, vzpostaviti projektno pisarno, kjer bi se vodile vse aktivnosti načrtovanja in organizacije prireditve preko celega leta, s tem pa bi se odprle možnosti, da bi določene prakse (predvsem iz tujine) pilotno preizkusili tudi v Planici. S tem namenom je Smučarska zveza Slovenije kandidirala s projektom trajnostnega upravljanja in vodenja velikih športnih prireditev za pridobitev nepovratnih sredstev na razpisu Norveškega finančnega mehanizma. Projekt je bil v prvi fazi 100 % potrjen, v drugi pa žal ni bil izbran za sofinanciranje. Prijava v Norveški finančni mehanizem je predvidevala zaposlitev ene osebe, ki bi se ukvarjala z načrtovanjem in uvajanjem trajnostnih praks, predvideno je bilo izobraževanje prostovoljcev, vodij posameznih komisij, kar bi prineslo znaten napredek pri organizaciji.

4. Kakšni so bili finančni učinki uvajanja trajnostnih aktivnosti za Planico 2013?

Žal ni bilo neposrednih finančnih učinkov. OK Planica se zaveda, da so bolj pomembni dolgoročni pozitivni učinki trajnostnih ravnanj. Analiza je pokazala, da je dodaten strošek prireditelja za organizacijo krožnega prevoza 0,50 EUR na obiskovalca, enak strošek na

obiskovalca so tudi komunalne storitve. Vse dodatne aktivnosti pa so seveda povezane z dodatnimi stroški.

5. Kakšna je vizija OK Planice za prihodnost?

Zavedamo se, da je potrebno narediti velik korak naprej. Ker je Planica največji športni dogodek v Sloveniji, ki je v Planico 2016 privabil 110.000 obiskovalcev, bi bila velika škoda, da se to ne bi izkoristilo za uvajanje trajnostnih praks in upravljanja prireditve na vsa področja. Upamo, da bodo v bodočnosti uspeli privabiti k sodelovanju partnerje/sponzorje z